

Economisch - Statistische Berichten

48e JAARGANG - 8 MEI 1963 - No. 2387

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

Uitgebreide magazijn- en voorraadadministratie

onder andere:

- ★ **Controlelijsten**
 - ★ **Voorraad mutatiestatistieken per artikel met cumulering van aantallen, bedragen, prijsverschillen, etc.**
 - ★ **Inventarislijsten, alle soorten tellingen**
 - ★ **Lijst van niet gemuteerde artikelen onder vermelding per artikel van datum laatste mutatie (inkoopbeleid)**
 - ★ **Signalering van minimum- en maximumvoorraden**
 - ★ **Bestellijst van die artikelen die volgens de inventarislijst beneden de minimumvoorraad komen**
 - ★ **Lijst van nog te ontvangen facturen, omdat veelal de ontvangstbon voor de juiste aantallen voorraad onder artikel standaard prijsberekening mee verwerkt dient te worden.**
 - ★ **Inkoopboek**
 - ★ **Interne cumulatieve huurberekening naar kostensoort en kostenplaats van b.v. machines, gereedschap, etc.**
 - ★ **Gecumuleerde verdeelstatistieken van kostensoort en kostenplaats zichtbaar naar aantallen en bedragen**
 - ★ **Beleidsgegevenlijst bestemd voor de directie met direct afleesbare investeringen, voorraden en/of andere kosten met subtotale per artikelgroepen, totaal per kostenplaats alsmede totaal-generaal van alle kostenplaatsen.**
 - ★ **Vele andere mogelijkheden**
- SNELLE AFLEVERING** waardoor deze gegevens ook inderdaad **BELEIDSGEGEVENS** zijn.

N.V. Instituut voor Electronische Administratie

Glashaven 10A, Tel. (010) 12 57 51 - 12 78 43
POSTBUS 1288 - ROTTERDAM

Alle assurantiën
Beleggingen
en
vermogensbeheer

R. MEES & ZONEN

**BANKIERS EN ASSURANTIEMAKELAARS
ROTTERDAM**

AMSTERDAM / 's-GRAVENHAGE / DELFT
SCHIEDAM / VLAARDINGEN / ALBLASSERDAM

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van de
Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*
Telefoon redactie: (010) 5 29 39. Administratie: (010)
3 80 40. Giro 8408.

Privé-adres redacteur-secretaris: *Drs. A. de Wit, Sleedoorn-
laan 17, Rotterdam-12, tel. (010) 18 36 32.*

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam, Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 347, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,-, overige landen
f. 31,- per jaar (België en Luxemburg B.fr. 400).*
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.

Losse exemplaren van dit nummer 75 ct.

Advertenties: *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010)
6 93 00, toestel 1 of 3.*

Advertentie-tarief: *f. 0,36 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,72 per mm. (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgave van
redenen te weigeren.*

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Adjunct Redacteur-Secretaris: M. Hart.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens
de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Functionies van afgestudeerden in de economische wetenschappen 1956-1960

Op de Economistenlanddag 1963, die deze week te Eindhoven is georganiseerd, wordt de wenselijkheid van een „business school” op academisch niveau aan de orde gesteld ¹⁾. Het is in dit verband interessant om na te gaan welke afgestudeerden in de economische wetenschappen van de laatste jaren, gezien hun functiekeuze, gediend zouden zijn geweest met een doctorale studie in de „graduate business school”-afdeling van de economische faculteiten en hogescholen, aannemende dat dit het laatste decennium tot de mogelijkheden zou hebben behoord. Een globaal inzicht hierin verschaffen de laatste adreslijst van de Contact-Commissie van academisch gevormde economen en de adreslijst, die deze maand onder de NIVEC-leden wordt gedistribueerd.

De jaren 1961 en 1962 kunnen hiervoor beter buiten beschouwing worden gelaten, omdat slechts 179 van de 433 afgestudeerden hun functie (kunnen) vermelden. Voor de jaren 1956 tot en met 1960 gaat het om 1.097 afgestudeerden, de Tilburgse sociologen buiten beschouwing gelaten. Van meer dan driekwart wordt de functie(richting) vermeld, nl. van 807 personen. Van dit aantal is op basis

van de functievermelding een indeling in elf functierichtingen gemaakt, in bovenstaande tabel in de kolom aangeduid met de cijfers 1 t/m 11. Per functierichting zijn de functies voorts zo selectief mogelijk ingedeeld naar vier mogelijkheden van academische vooropleiding (kolommen I t/m IV), die achteraf gezien de beste aansluiting gegeven zou hebben en wel zodanig, dat links boven de meest economisch georiënteerde functies worden aangegeven en rechts onder het aantal van de meest op algemene bedrijfsleiding en -organisatie gerichte functies worden vermeld.

De vier kolommen geven achtereenvolgens aan de aantallen functies waarvoor:

- I. een wetenschappelijke-specialistische (bedrijfs)economische opleiding is vereist;
- II. de doctorale opleiding in de economische wetenschappen waarschijnlijk een doelmatiger basis geeft dan een „graduate business school”-opleiding gegeven zou hebben;
- III. een „graduate business school”-opleiding doel-

¹⁾ Zie ook het artikel: „Naar een Nederlandse „business school?” in „E.-S.B.” van 9 januari 1963.

matiger dan een economische opleiding zou zijn geweest; IV. een „graduate business school”-opleiding de meest aangewezen opleiding zou zijn geweest.

Bij aarzeling tussen plaatsing in II of III werd steeds II gekozen, zodat in die richting een geflatteerd beeld wordt gegeven.

De hierboven genoemde elf functierichtingen zijn de volgende:

1. Wetenschappelijke functies aan (semi-)universitaire instellingen;
2. Onderwijsfuncties;
3. Functies bij ministeries, C.P.B., C.B.S., L.-E.I. en E.T.I.'s;
4. Banken en financiële instellingen;
5. (Bedrijfs)economische functies in ondernemingen;

6. Functies bij diverse
privaat- en publiekrechtelijke
instellingen, organisaties, ver-
enigingen en ziekenhuizen;

7. Functies in de accountancy;

8. Commerciële functies;

9. Personeel-, organisatie-
en efficiencyfuncties;

10. Directiesecretariaten, directie-assistentie en algemene (trainee)functies in bedrijven;

11. Algemene leidinggevende functies in bedrijven.

De indeling in de functierichtingen 8 en 10 zou bij het beschikbaar zijn van meer gedetailleerde functievermeldingen waarschijnlijk meer de commerciële richting uitgegaan zijn. Wanneer men nu het totaal van de kolommen I en II vergelijkt met het totaal van de kolommen III en IV (381 t.o.v. 426) is de conclusie vrij duidelijk: meer dan de helft van de afgestudeerden in de economische wetenschappen heeft een functie waarvoor een „graduate business school”-opleiding beter passend zou zijn geweest. Zou men er bovendien van uitgaan dat ook de postdoctorale opleiding voor accountant beter na een „graduate business school”-opleiding zou passen, dan verschuift het beeld nog meer in de richting van de wenselijkheid van de instelling van een dergelijke doctorale studie in de economische faculteiten en hogescholen. De wetenschapsbeoefening in de economische sectie zou er zeker mee bevorderd worden, omdat daarin dan per saldo een kleiner aantal studenten zou zijn, een kleiner aantal bovendien met een grotere belangstelling voor economisch-wetenschappelijke specialisaties.

Eindhoven.

Dr. A. WATTEL.

↓ Functierichting	I	II	III	IV
1	44	—	—	—
2	32	—	—	—
3	16	49	—	—
4	6	14	40	—
5	11	101	56	—
6	8	31	22	50
7	—	69	—	—
8	—	—	18	39
9	—	—	9	36
10	—	—	64	55
11	—	—	—	37
Totaal per kolom →	117	264	209	217

INHOUD

	Blz.		Blz.
Functionies van afgestudeerden in de economische wetenschappen 1956-1960, door Dr. A. Wattel.	443	Het consumptief krediet in 1962, door Drs. A. Pais	455
Bezinning op de E.E.G., door Dr. H. Hoelen.	444	Boekbespreking:	
De ongetrouwden - lasten en rechten, door Mej. Drs. G. A. Koen.	448	Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, bespr. door Mr. F. J. Brevet	457
Tien jaar zeevisserij, door Drs. A. G. U. Hildebrandt	452	Mededelingen voor economen	458
		Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman	458
		Recente publikaties	459

De persconferentie van De Gaulle op 14 januari jl. was symptomatisch voor de Franse pogingen de E.E.G. te drijven in de richting van protectie, autarkie en „économie planifiée”. Dit streven betekent juist voor Nederland een ernstig gevaar gezien zijn economische structuur, waarin het agrarische veredelingsbedrijf een belangrijke plaats inneemt. Andere gevaren schuilen in de ambtelijke benadering van de E.E.G.-problematiek, o.a. het streven met behulp van rekensommetjes te anticiperen op de resultaten van een proces. Nederland dient zich te keren tegen alle maatregelen, die isolerende autarkie en agrarische overproductie impliceren. Wij moeten voor ogen houden, dat de tarievenafbraak en niet het gemeenschappelijke beleid op allerlei gebieden grotere welvaart kan brengen.

Inleiding.

Tezamen met de vakvereniging en de hulp aan onderontwikkelde gebieden behoort de E.E.G. tot de hedendaagse „heilige huisjes”. Wie ze durft aanvallen haalt zich licht diskwalificaties als a-sociaal, reactionair, gevoelloos, onpraktisch en kortzichtig op de hals. Het is dan ook niet zonder schroom, dat wij in dit artikel stelling gaan nemen niet slechts tegen de huidige ontwikkeling van de E.E.G., doch ook tegen bepaalde aspecten van deze economische gemeenschap als zodanig. Naar onze overtuiging vereisen echter Nederlands belangen deze stellingneming.

Uitsluiting van Engeland.

Als uitgangspunt kiezen wij de befaamde persconferentie van De Gaulle op 14 januari 1963, waarbij de Franse president een meer Atlantische oriëntering van de E.E.G. (voorlopig) zonder enig overleg naar het rijk der illusies verwees en ook het Polarisplan voor een N.A.T.O.-kernmacht verwierp. Dit geschiedde volgens velen op een tijdstip, dat de gesprekspartners het na 15 maanden onderhandelen eens dreigden te worden. Engeland had zelfs de gemeenschappelijke landbouwpolitiek in principe reeds aanvaard, zij het dan onder het onaanvaardbare voorbehoud van handhaving der „deficiency payments” tijdens de overgangperiode. Doch ook te dien aanzien was reeds een compromis bereikt. De Fransen stelden zich echter op het standpunt van „take it or leave it”, d.w.z. Engeland behoorde het verdrag van Rome onvoorwaardelijk te accepteren, anders was het „niet rijp” voor de E.E.G.

Hoewel volgens art. 247 van het verdrag van Rome de E.E.G. een open gemeenschap is kan toelating van nieuwe leden krachtens hetzelfde artikel slechts geschieden bij unanimité. Dat deze laatste niet bestond gaf De Gaulle te kennen onder het tentoonspreiden van een maximaal gebrek aan deferentie voor zijn partners. Ongetwijfeld bestond er tijdens de onderhandelingen met Engeland geen overeenstemming tussen de E.E.G.-partners onderling over allerlei aangelegenheden als financiële regelingen, de marktverordeningen voor zuivel, rundvlees en suiker enz., doch

Bezinning op de E.E.G.

deze moeilijkheid is o.i. geenszins van doorslaggevende betekenis geweest, al heeft Couve de Murville quasi-ernstige beschouwingen gewijd aan de problemen, opgeworpen door de toelating van een nieuw lid tot een „onvoltooide club”.

In 1961 ging Frankrijk volkomen akkoord met het openen van besprekingen met Engeland, naar alle waarschijnlijkheid in de hoop, dat dit land na enige tijd zelf de onderhandelingen zou afbreken wegens de ondervonden obstakels. Argwanenden hebben gesuggereerd, dat juist Engeland te kwader trouw zou zijn geweest en in het (doen) mislukken der onderhandelingen een middel heeft gezien om naar oud beproefd recept verdeeldheid in de E.E.G. te zaaien. In het licht der nuchtere cijfers bezien lijkt dit laatste toch niet bijster plausibel. In 1953 was nog 42 pCt. van de Engelse uitvoer gericht op Commonwealth-landen, in 1962 slechts 32 pCt. Tegelijkertijd nam de export naar de zes E.E.G.-landen toe van 6 tot 19 pCt., terwijl de totale uitvoer naar Europese landen reeds 36 pCt. bedraagt. Het Engelse verzoek om toelating is dus een natuurlijke exponent van de Engelse belangen.

Ambtelijke benadering.

Vragen wij nu of het lidmaatschap van de E.E.G. een probleem inzonderheid voor Nederland is geworden op de beruchte 14e januari 1963, dan past o.i. op deze vraag een ontkennend antwoord. Als gegeven voor het gemeenschappelijke beleid zien wij het bestaan van zes landen, die bepaaldelijk niet veel structurelementen gemeen hebben. Men denke hierbij aan de (grote) verschillen in natuurlijke en sociale omstandigheden, in efficiency, in fiscaal beleid, landbouwpolitiek, kartelwetgeving. Deze gebieden wil men tot een economisch-politieke eenheid samensmeden, doch de daartoe gebezigde benadering van de ongetwijfeld moeilijke problematiek is tot nog toe nagenoeg zuiver ambtelijk geweest. Nu kan men door opruiming van allerlei kunstmatige barrières via een aanpassingsproces (prijsbewegingen, migratie van produktiefactoren) een zekere markteenheid constitueren. Dit doel pogen de ambtenaren echter

te bereiken — en dit beogen wij nu met de term ambtelijke benadering — door het afdwingen van een geforceerde uniformiteit op basis van berekende gemiddelden, eventueel na een proces van „toenadering”, terwijl op sommige terreinen ook wel het optrekken aan het hoogste niveau expliciet of stilzwijgend wordt voorgestaan. Op deze wijze gaat men niet slechts kunstmatige verschillen wegnemen, doch in het algemeen de produktiekosten „egaliseren”; men denke aan de harmonisatie der lonen voor mannelijke en vrouwelijke arbeiders. Juist dit is kunstmatig, want de desbetreffende loonverschillen zijn, evenals zovele andere kostenverschillen, historisch-economisch en sociologisch bepaald.

Dit in onze ogen verwerpelijke beleid wordt niet alleen geïnspireerd door maatschappelijke hervormers, hetgeen wel begrijpelijk is, maar door . . . bedreigde ondernemers. De kostenegalisatie is namelijk een uitstekend middel om rivalen van normale concurrentievoordelen te beroven. Men zou er nimmer aan hebben gedacht kostenverschillen in het binnenland op een of andere wijze weg te werken. Wij aarzelen dan ook niet de principes, die aan de harmonisaties ten grondslag liggen grotendeels „economie uit het kladschrift van Jantje” te noemen. Merkwaardig genoeg hebben de vakeconomen (destijds) maar weinig protesten doen horen tegen de voornemens van de Europese organen. Haastig gebakerde politici, voor wie de economische problemen veelal „technische details” zijn, hadden derhalve grotendeels vrij spel. Pas achteraf vallen er sceptische professorale uitlatingen te beluisteren en dan nog bij wijze van uitzondering, zoals het artikel van Wemelsfelder ¹⁾.

Typische voorbeelden van een ambtelijke benadering van de problematiek vindt men in het gemeenschappelijke landbouwbeleid en in de kartelpolitiek. Krachtens art. 38, lid 1 van het verdrag van Rome omvat de gemeenschappelijke markt ook de agrarische produkten. De liberalisatie in O.E.E.C.-verband was namelijk gestuit op de landbouw; derhalve acht men een gemeenschappelijk landbouwbeleid noodzakelijk. Het ligt in de bedoeling t.a.v. granen in 1970 te komen tot één richtprijs voor de gemeenschappelijke markt, beschermd door een heffing. Tijdens de overgangperiode zal een „toenadering” der nationale richtprijzen plaatsvinden. De heffing tegenover derden is afhankelijk van het verschil tussen de nationale sluisprijzen ²⁾ (na 1970 de gemeenschappelijke sluisprijzen) en de c.i.f.-prijs, gebaseerd op de gunstigste wereldmarktprijs. Daarnaevens kent de overgangperiode intercommunautaire heffingen, afhankelijk van de verschillen tussen de nationale sluisprijzen, doch verlaagd met een forfaitair bedrag, ten einde door middel van een preferentie de intercommunautaire graanhandel te bevorderen. Meer in het bijzonder wenst men aldus in de overgangperiode aan landen met overproductie (Frankrijk) afzet te garanderen in landen met een tekort. Deze garantie wordt verder gevonden in bilaterale contracten op de lange termijn, zoals er reeds één is gesloten tussen Frankrijk en Duitsland en waarbij te leveren hoeveelheid en prijzen worden vastgesteld. Het spreekt vanzelf, dat er des te eerder (meer) overproductie zal komen naarmate de „toenadering” der graanprijzen meer in de richting van een benadering van de hoogste (Duitse) prijzen gaat. Dat Duitsland onder druk van het

„Deutsche Bauernverband” alles in het werk zal stellen om dit laatste te verwerkelijken is van den beginne af duidelijk geweest.

Het gemeenschappelijke landbouwbeleid heeft ten doel een evenwicht tussen vraag en aanbod te verwezenlijken bij gelijktijdige handhaving van een redelijk inkomen voor de boer, terwijl niet alleen het contact met de wereldmarkt gehandhaafd dient te blijven, maar er zelfs geen (belangrijke) veranderingen in de handelsstromen (zouden) mogen intreden. Excusez du peu! De inconsistentie van dit alles treedt duidelijk aan het licht. Inzonderheid het scheppen van preferentie tussen de partners tegenover derden, gecombineerd met handhaving van de traditionele handelsbewegingen komt ons enigszins utopisch voor; „handelsaftapping” of „diversie” lijkt toch wel onvermijdelijk ³⁾. Bijzonder duidelijk treedt de ambtelijke benadering aan de dag in de meer dan 100 verordeningen, waarmee de graanhandel rekening heeft te houden en waardoor deze zich „klem” gezet voelt.

Ten aanzien van het mededingingsbeleid heeft men geselecteerd voor een extreem dogmatisch kartelverbod, dat volkomen strijdig is met onze pragmatische wetgeving op dit stuk. Te onzent kan de overheid ingrijpen als de gestie van het kartel notoire misbruiken vertoont, het overheidsbeleid doorkruist, kortom strijdig is met het algemeen belang. Krampachtig poogt men van verschillende zijden te suggereren, dat er slechts een gradueel verschil zou zijn tussen een verbodswetgeving met uitzonderingen en onze huidige wet economische mededinging. Merkwaardig genoeg geldt het straffe communautaire kartelbeleid nog niet voor het vervoer, terwijl Duitsland en Frankrijk ijverig met voorkeurstarieven werken. De tragi-comedie van de aanmeldingsprocedure heeft ons andermaal geleerd, wat de ambtelijke benadering van belangrijke (ordenings)problemen voor het bedrijfsleven betekent.

De constructeurs van de gemeenschappelijke markt hebben zich zeer bekommerd om zuivere concurrentieverhoudingen. Aangezien er ook protectie mogelijk is zonder invoerrechten heeft men een gemeenschappelijk fiscaal, sociaal, monetair en energiebeleid geprojecteerd. Men schijnt steeds meer te vergeten, dat economische (en politieke) samenwerking in federatief verband geenszins impliceert, dat de samenwerkende delen geen eigen leven meer zouden mogen hebben.

Protectie.

Tegen de bovengeschetste achtergrond breekt zich de laatste maanden en vooral sinds de persconferentie van De Gaulle een verscherpt protectionistisch streven baan, dat ook een zeer pregnante uitdrukking heeft gevonden in de economische waanwijsheden van de generaal zelf. Volgens het Franse staatshoofd is er geen E.E.G. denkbaar, waarin de Franse landbouw geen afzet zou vinden in overeenstemming met zijn produktie. De E.E.G.-partners zullen bij voorkeur produceren, kopen en verkopen in eigen gebied overeenkomstig de realiteit. De Landbouwcommissie uit het Europese parlement heeft onder Franse druk nog

³⁾ Zie hierover: „Is de E.E.G. de moeite waard?”, door Prof. Dr. F. Hartog in „E.-S.B.” van 3 oktober 1962, blz. 956; „De E.E.G. als katalysator van de internationale handel”, door F. J. Clavaux in „E.-S.B.” van 3 oktober 1962, blz. 957 e.v.; „Nogmaals de E.E.G.: mug of olifant?”, door Prof. Dr. J. Wemelsfelder in „E.-S.B.” van 3 oktober 1962, blz. 960 e.v.; „De E.E.G. als katalysator van de internationale handel (II)”, door F. J. Clavaux in „E.-S.B.” van 16 januari 1963, blz. 54 e.v.

¹⁾ „De E.E.G.: much ado about nothing. . . (?)”, door Prof. Dr. J. Wemelsfelder in „E.-S.B.” van 29 augustus 1962, blz. 816 e.v. Ook schrijver dezes heeft bij zijn promotie in 1961 stelling genomen tegen verschillende aspecten van de E.E.G.

²⁾ Afgeleid van de richtprijzen.

eens de redelijke beloning van boeren en landarbeiders beklemt. Met betrekking tot de prijsstijging heeft de Duitse regering al vast beloofd geen aanmerkelijke prijsverlaging voor granen te zullen aanvaarden. Hoge agrarische prijzen binden echter niet alleen produktiefactoren in de landbouw, doch veroorzaken expansie van areaal en oogsten, terwijl de verwerkers verstoken blijven van goedkope grondstoffeninvoer, al mag dan ook volgens art. 110 van het verdrag van Rome de hoogte van de richtprijs geen belemmering zijn voor een bijdrage tot de harmonische ontwikkeling van de wereldhandel. Onvermijdelijk bergt dit beleid een tendentie naar algemene prijsstijging in zich.

Een staattie van bruut agrarisch protectionisme doet zich voor t.a.v. de concurrentieverhouding tussen boter en margarine. De margarineprijs zou met f. 0,02 per pakje verhoogd moeten worden ten voordele van de rivaal boter en ten nadele van de minvermogene consumenten, speciaal te onzent. Een typisch voorbeeld van (het streven naar) protectie is ook de Franse eis, dat de verwerkingscoëfficiënt voor granen ter vaststelling van de restitutie bij de export van eieren nationaal moet worden bepaald. Hiernevens worden wij geconfronteerd met gevallen van een slecht functioneren van het heffingenstelsel. Zo plegen Fransen en Belgen bepaalde produkten met hoge restituties naar een fictieve wereldmarkt te exporteren van waaruit zij dan met behulp van deze restituties gemakkelijker op de markt van een partnerland (Duitsland) tegen Nederland kunnen concurreren.

Het behoeft geen verwondering te baren, dat ook het industriële protectiestreven zich (weer) doet gelden. Op basis van de „escape clause” in art. 226 van het E.E.G.-verdrag, die tijdelijke tariefverhoging ter aanpassing toestaat, eist Frankrijk bescherming tegen de invoer van Italiaanse ijskasten. In een memorandum vraagt de papierindustrie van de E.E.G. bescherming tegen de invoer uit Scandinavië. De machine-, auto-, chemische- en aluminiumindustrie vrezen de Engelse concurrentie en zullen vermoedelijk pogen Engeland uit de E.E.G. te houden.

Protectie impliceert op zichzelf beschouwd reeds een bepaalde mate van isolatie, doch Frankrijk, met zijn (ingeboren) vrees voor een Euro-Atlantisch vrijhandelsgebied wil verder gaan, inzonderheid om de handel met de Verenigde Staten en Engeland te beperken. Dit streven is des te verwerpelijker omdat de Amerikaanse president op basis van de Trade Expansion Act met Europa mag onderhandelen over 50 pCt. tariefverlaging en zelfs over afschaffing van de rechten op goederen, waarin de handel tussen Amerika en de E.E.G. 80 pCt. van de wereldhandel uitmaakt. Evenals t.o.v. Engeland kan Frankrijk hier zijn veto hanteren, maar bovendien poogt het thans reeds voor zijn medewerking aan de onderhandelingen met de Verenigde Staten concessies op agrarisch gebied af te dwingen (gemeenschappelijke markt voor rundvlees, zuivel en rijst). Daar deze onderhandelingen volkomen in het kader van Rome passen is hier heel gewoon sprake van politieke chantage. Een andere manifestatie van het isolatiestreven is het door Frankrijk te kennen gegeven voornemen de Amerikaanse investeringen te weren of te beperken met medewerking van zijn E.E.G.-partners. Men waant zich bij deze geluiden in een of ander Oosters land met anti-Westerse complexen.

Het Franse protectionisme vindt een nieuwe voedingsbodem in de Franse „économie planifiée”. Deze vereist namelijk een bepaalde mate van isolatie; intensieve be-

trekkingen met Engeland en Amerika kunnen als storingsfactor gaan optreden. Als natuurlijk complement op het drijven van Frankrijk past zijn streven naar de hegemonie in Europa, daar het alleen als overheerser zijn doeleinden zou kunnen verwezenlijken. Dan kan De Gaulle de E.E.G.-organen gebruiken als door Frankrijk beheerste instellingen en het verdrag van Rome als een instrument ter uitvoering van zijn politiek. De tweeslachtige houding van Duitsland heeft hem dit tot nog toe vergemakkelijkt. Hallsteins aansporing om na de catastrofe van 14 januari „gewoon door te gaan”, daarmee volkomen in de kaart spelend van Frankrijk, karakteriseert deze houding op treffende wijze. De 14e januari maakte tevens het gepraat over „supranationaal gezag” illusoir. (Een dergelijk gezag accepteert een nationale staat alleen als hij op deze wijze kans ziet zijn eigen zin des te beter en bovendien gecamoufleerd onder het mom van het gemeenschappelijke belang door te drijven).

Betekenis voor Nederland.

Wat betekenen nu deze tendenties naar protectie en continentale isolatie in het algemeen en voor ons land in het bijzonder? In het algemeen mogen wij vaststellen, dat de recente investerings- en verkoopplannen gebaseerd waren op toetreding van Engeland tot de E.E.G. Het eventuele afsluiten van de Atlantisch-Angelsaksische wereld zou tevens een grote invloed op de toekomstige investeringen en derhalve op de conjunctuur kunnen hebben.

Voor ons land heeft de thans dreigende ontwikkeling nog een zeer bijzondere betekenis. In de eerste plaats is Nederland in sterke mate mondiaal en Atlantisch georiënteerd met grote belangen bij het vervoer en bij de grondstoffenimport. Voorts vertoont het een sterk van de andere partners afwijkende economische structuur. Tussen Frankrijk met zijn zeer belangrijke landbouw en Duitsland, België, Luxemburg met hun zeer belangrijke industrie bevindt zich Nederland met een omvangrijk agrarisch veredelingsbedrijf, dat aangewezen is op goedkope voederimport (ca. 60 pCt. der benodigde voergranen). Een land in een dergelijke positie zou nimmer een ongunstige reglementering voor de graanimport behoren te accepteren. Naarmate de agrarische autarkie toeneemt gaat het door de overheid betaalde bedrag t.g.v. de export van veredelingsprodukten het karakter van restitutie verliezen en dat van subsidie krijgen, omdat er in letterlijke zin geen sprake meer is van teruggave van heffingen. Het subsidiëren van de uitvoer is echter strijdig met de bepalingen van het G.A.T.T. Buitendien valt ook het met het gemeenschappelijke agrarische beleid verbonden financiële reglement voor Nederland uitermate ongunstig uit. Zolang er nog geen autarkie heerst vindt de financiering van restituties (en interventie maatregelen) plaats door het Europese Oriënterings- en Garantiefonds voor de Landbouw, dat gevoed wordt uit de netto-import, dus grotendeels door Nederland.

Wat staat hier nu voor ons land tegenover? Wij beoordelen dit vraagstuk niet zo sceptisch als Wemelsfelder, maar kunnen anderzijds toch allermint het optimisme van Hartog en Clavaux delen. Wij vrezen vooral in de toekomst, indien aan het streven van Frankrijk geen halt wordt toegeroepen, een aanmerkelijke handelsaftapping op agrarisch gebied. Daarnevens staan dan nog de groeiende kosten van de bureaucratie in Brussel, die tevens vele krachten aan het bedrijfsleven onttrekt. Met klem wijzen wij erop,

dat de voordelen, al worden die ook verschillend aangeslagen, o.i. uitsluitend vallen te herleiden tot de wederzijdse *tarievenafbraak*, dus tot het element van *vrijhandelszone*, en bepaaldelijk niet tot het *gemeenschappelijk beleid op andere gebieden*.

De E.E.G. en Frankrijk.

Zien wij nu nog eens naar het oorspronkelijk gestelde doel van de E.E.G. Men heeft een politiek doel, een grotere economisch-politiek-militaire eenheid en kracht van Europa, willen bereiken langs economische weg, ten einde de eenheid van binnenuit te laten groeien. Via afschaffing van allerlei handelsbelemmeringen kan het komen tot grotere specialisatie en kostendaling. Juist in de agrarische sector bestaan grote verschillen in de natuurlijke productievoorwaarden, zodat juist hier een rationele arbeidsverdeling groot effect zou kunnen sorteren. Maar ook juist in deze sector wordt de internationale arbeidsverdeling het meest gefrustreerd. Desondanks is gedurende het laatste decennium de Europese welvaart aanmerkelijk toegenomen, waarvoor de stijging der Europese valutareserves van \$ 7,4 mrd. in 1951 tot \$ 24,4 mrd. in 1962 symptomatisch is. Het welvaarts-acces heeft echter geen groeiende militaire kracht als correlaat gehad, omdat in de Europese landen de wil om (grotere) militaire offers te brengen in wezen ontbreekt. Er bestaat een allesbehalve spontane bereidheid om een groter deel der defensielasten van de Verenigde Staten over te nemen. (De Amerikaanse hulp aan Europa bedroeg tot nog toe ongeveer \$ 50 mrd.). In deze constellatie wenst Frankrijk door middel van een min of meer autarkische planeconomie krachten vrij te maken voor een Europese (Franse) kernbewapening, die slechts een fractie van de Amerikaanse zou bedragen en de voordelen van de E.E.G. grotendeels of geheel zou absorberen. Wonderlijk genoeg betuigen sommigen nog hun bijval aan deze plannen. „Un sot trouve toujours un plus sot, qui l'admire”, zei Boileau reeds.

Het is bijzonder schrijnend, dat al deze moeilijkheden worden veroorzaakt door een der zwakste, misschien de zwakste onder de E.E.G.-partners. Frankrijk heeft een inefficiënte landbouw, een sociale structuur met bijzonder verontrustende elementen, als de precaire verhouding tussen leger en burgerlijk bestuur, een leger dat bovendien qua militaire kracht kennelijk weinig om het lijf heeft ondanks enorme pretenties (zie de tweede wereldoorlog, Dien Bien Phoe, Algiers), een label bewind, afhankelijk van een grijsaard, wiens leven door samenzweringen wordt bedreigd enz. Juist dit land poogt de E.E.G. een stempel op te drukken volkomen afwijkend van het verdrag van Rome en dit alles in het kader van een beleid, dat niet alleen economisch, maar ook politiek en militair de noodlottigste gevolgen met zich dreigt te slepen. Wij herinneren hier aan de verwerping van de Europese Defensiegemeenschap in 1954. Wij wijzen op het o.i. fatale voornemen Europa als „derde macht” tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie te laten fungeren (in plaats van *samen* met Amerika te *domineren*). Wij signaleren tot slot de volkomen ongewenste afhankelijkheid der Europese landen van een door dit Frankrijk beheerste atoommacht. Summa summarum aarzelen wij dan ook niet Frankrijk „de luis in de pels der E.E.G.” te noemen. Juist dit land behoort in feite in deze gemeenschap niet thuis.

Nederlandse houding.

De grote vraag is nu wat Nederland moet doen ten

overstaan van de dreigende autarkie en isolering onder Franse leiding (met passieve steun, althans onvoldoende tegenwerking, door de Duitsers). Wellicht ten overvloede zij hier nog opgemerkt, dat wij ons vanzelfsprekend niet richten tegen het principe van Europese samenwerking (dat doet Frankrijk juist!), maar tegen de huidige tendenties in de E.E.G. (en de elementen, waar deze weer op stoelen). Voorop willen wij stellen, dat Nederland zich niets moet aantrekken van beschuldigingen van „emotionaliteit” (Brentano) en evenmin van allerlei metterdaad emotionele kreten, als: „De E.E.G. moet er komen! Wij kunnen niet terug!” of van een beroep op (zgn.) „redelijkheid”, „verantwoordelijkheidsgevoel” enz. En nog minder moet men zich laten intimideren door de Brusselse bureaucratie, die „zo hard werkt” (alsof dat laatste ook maar iets zou rechtvaardigen). IJverig wordt ook van bepaalde zijde betoogd, dat (te veel) „obstructie” van Nederlandse zijde onze handel zal benadelen; wij moeten „reëel” blijven. Wij blijven zo reëel, dat wij in een toekomstig E.E.G.-beleid, geïnspireerd door Frankrijk (en sommige groeperingen in Duitsland), een heel wat grotere bedreiging voor onze handel zien. Men denke hierbij aan een definitieve heroriëntering der Angelsaksische landen, bijv. door de vorming van een grote vrijhandelszone (Verenigde Staten, Engeland, de Common Wealth-landen, de „Efta” en Japan). Dat Nederland „gewoon” zou moeten doorgaan om de Gemeenschap niet in gevaar te brengen achten wij een bijzonder weinig overtuigend argument. Kleine landen moeten maar één ding: voortdurend op hun tellen passen, d.w.z. hun altijd bedreigde eigen belangen behartigen.

Men heeft de vraag opgeworpen of een internationaal verdrag zijn formele en/of morele rechtskracht behoudt wanneer in één der landen de democratie wordt verlaten. Wij zullen ons echter in dit probleem niet verder verdiepen, maar ons beperken tot enkele opmerkingen over de door Nederland aan te nemen houding. Wij dienen ons te keren tegen alle pogingen van Frankrijk om het E.E.G.-verdrag voortdurend ten eigen bate te exploiteren. Volkomen terecht heeft Nederland het paraferen van het Associatieverdrag met 18 Afrikaanse landen uitgesteld. Hiertoe behoren 14 Franstalige gebieden, benevens de voormalige Belgische Kongo. Zij zullen handelspolitieke preferenties, benevens f. 2,5 mrd. steun, ontvangen uit het Europese Ontwikkelingsfonds ter verbetering van de infrastructuur, waarvan praktisch gesproken alleen Franse leveranciers gaan profiteren. In de tweede plaats moet Nederland zich keren tegen alle maatregelen, die de kloof tussen Engeland en de E.E.G. kunnen accentueren, zoals de verlaging met 10 pCt. van intercommunautaire rechten per 1 juli a.s., gecombineerd met een „aanpassing” van het buitentarief. In de derde plaats — en dit is het belangrijkste — moet Nederland zich verzetten tegen alle elementen van het gemeenschappelijke beleid, die tenderen naar isolerende autarkie, agrarische overproductie en handhaving van inefficiënte bedrijven. Wij moeten voor ogen houden, dat vooral één element in de E.E.G. toenemende welvaart kan brengen: *de tarievenafbraak*, en *allerminst het geprojecteerde gemeenschappelijke landbouw- of kartelbeleid*, waarover men juist de meeste tam-tam maakt. Daarnaast kan de harmonisatie, zo mogelijk unificatie, van kostprijsverhogende belastingen, als omzetbelasting en accijnzen, bijdragen tot zuivering der concurrentieverhoudingen. Juist langs deze wegen kan de E.E.G. in de toekomst heilzaam werken, ook voor de consument.

Amsterdam.

Dr. H. HOELEN.

De ongehuwden – lasten en rechten

De S.-E.R. heeft, in zijn advies inzake de positie van de gehuwden en de ongehuwden in de sociale verzekering, gepoogd een kwantificering te geven van de verhouding tussen lasten en potentiële aanspraken in A.O.W. en A.W.W. van gehuwden enerzijds en die van de ongehuwden anderzijds¹⁾. Een moeilijkheid hierbij was, aldus de raad, „dat de gehuwden en de ongehuwden geen twee volkomen gescheiden groepen zijn. Er vinden immers voortdurend overgangen plaats van de groep van de ongehuwden naar de groep van de gehuwden en omgekeerd” (blz. 8). Het komt mij voor, dat de raad, met de laatste twee woorden van deze zin, een verkeerde weg is ingeslagen, waardoor hij zijn berekeningen nodeloos compliceert, en het inzicht in de materie van het onderzoek: de positie van de nimmer gehuwden, vertroebelt.

De raad gebruikt nl. in zijn berekeningen de term „ongehuwden” in de zin van de A.O.W., dus synoniem met „alleenstaanden”. Ongetwijfeld is er een aantal gehuwd geweest zijnde alleenstaanden, die materieel in nagenoeg dezelfde positie verkeert als de nooit gehuwden; dit aantal is echter een kleine minderheid. Ik denk hier aan de fiscaal aan ongehuwden gelijkgestelde alleenstaanden zonder kinderen, wier huwelijk korter dan 5 jaar heeft geduurd, te meer wanneer zij dezelfde huisvestingsmoeilijkheden zouden hebben als de ongehuwde, en niet, uit hoofde van levensverzekering, pensioen, lijfrente of alimentatie, over een arbeidsloos inkomen beschikken. Maar het merendeel van de weduwen, weduwnaars en gescheidenen is niet slechts fiscaal, doch ook in andere materiële opzichten, onvergelijkbaar met de nimmer gehuwden. Velen beschikken over een eigen woning, waarvan soms zelfs een gedeelte kan worden verhuurd, de meesten hebben een inboedel, zeer velen zullen jarenlang profiteren van de sociale verzekeringsuitkeringen in de vorm van weduwen- en wezenpensioenen, en kinderbijslagen.

Uit tal van passages van het advies, en uit de wijze, waarop het Planbureau zijn draagkracht-benadering heeft uitgewerkt, blijkt, dat men het probleem van de nimmer gehuwden heeft willen onderzoeken. Waarom dan in bijlage II, die beoogt de „feitelijke situatie” kwantitatief te benaderen, plotseling deze misleidende presentatie?

De beide pogingen tot kwantificering van lasten en aanspraken uit hoofde van A.O.W. en A.W.W. geven dan ook geen enkel inzicht in de bijdragen die de ongehuwden betalen om de meerdere lasten van de gehuwden te dekken.

Ten aanzien van de A.O.W. was de gevolgde methode betrekkelijk eenvoudig:

Allereerst wordt berekend het totale bedrag aan uitkeringen op jaarbasis, dat gemoeid zou zijn geweest met de uitkering van de op 31 december 1960 geldende pensioenen aan de op dezelfde datum aanwezige bejaarden. Men vond een bedrag van f. 1.130 mln.

¹⁾ Zie ook mijn artikel „De draagkracht van de ongehuwden” in „E.-S.B.” van 1 mei jl. Hierin is vooral behandeld de benadering door het Centraal Planbureau, in een bijlage van het S.-E.R.-advies, van de zgn. materiële behoeftebevrediging van de ongehuwde vrouw. Op blz. 426, laatste regel, van dit artikel moet de zinsnede „aangezien ongehuwden (...)” worden gewijzigd in „aangezien gehuwden zonder kinderen (...)”.

Vervolgens werd verondersteld dat dit bedrag moet worden opgebracht door betaling van een gelijke premie door alle premieplichtigen, t.w. mannen en ongehuwde vrouwen. Daar dit aantal niet bekend is, berekende men dit voor de groepen van resp. alle 15 t/m 64-jarigen, alle 20 t/m 64-jarigen en alle 25 t/m 64-jarigen, op grond van de cijfers per 31 december 1960. Gemiddeld zou dan per premieplichtige worden betaald resp. f. 241, f. 298 of f. 362.

Daarna ging men uit van de veronderstelling, dat iedere 65-jarige, dus zowel de ongehuwde als de gehuwde man en de gehuwde vrouw, eenzelfde ouderdomspensioen zou krijgen, en dat daartegenover ook de gehuwde vrouwen de gelijke premie zouden moeten opbrengen. Uitgaande van het pensioen voor alleenstaanden op 31 december 1960 kwam men tot een benodigd bedrag aan uitkeringen van f. 1.187 mln. De aldus voor de drie gekozen leeftijdsgroepen verplichte premies bedroegen f. 169, f. 194 en f. 224 per premieplichtige. Deze bedragen zijn resp. 70 pCt., 65 pCt. en 62 pCt. van de premies die gemiddeld door de ongehuwden in het huidige systeem worden betaald. Daar men de gemiddelde aanvangsleeftijd voor premiebetaling het best benaderd achtte op 20 jaar, concludeerde men, dat ongeveer 35 pCt. van de premie die de ongehuwden thans betalen dient om de meerdere lasten van de gehuwden te dekken.

Men stelde bovendien, dat dit percentage een maximum is, daar geen rekening is gehouden met het feit, dat de gehuwde vrouw vóór haar huwelijk veelal reeds enige jaren premie zal hebben betaald, en evenmin met het feit, dat in een aantal gevallen ook de gehuwde vrouw een inkomen geniet waarover premie moet worden betaald. Men leidde hieruit af, dat de gemiddelde door de gehuwden betaalde premie, bij gelijk gemiddeld netto-inkomen, hoger zal liggen dan de premie, die door ongehuwden wordt opgebracht.

De eerste tabel (blz. 18), waarin het benodigde uitkeringsbedrag wordt berekend, acht ik reeds nodeloos misleidend. Men geeft hier de aantallen van drie categorieën, t.w. *gehuwde mannen*, *ongehuwde mannen*, en *ongehuwde vrouwen*. Indien men ruimte had willen sparen, had men kunnen volstaan met twee categorieën, t.w. *echtparen* en *alleenstaanden*. De echtparen ontvingen per 31 december 1960 elk een uitkering van f. 1.794 per gezin, de alleenstaanden kregen f. 1.134 per hoofd. Indien men daarentegen een duidelijk beeld had willen geven van de feitelijke situatie, had men één regel meer moeten gebruiken, en de volgende tabel kunnen geven:

	Aantal	Uitkering per hoofd	Totale uitkering (in mln. gld.)
gehuwde mannen	334.000	f. 1.794	599
weduwnaars + gescheiden mannen	117.000	f. 1.134	133
weduwen + gescheiden vrouwen ..	240.000	f. 1.134	272
ongehuwde mannen en vrouwen ..	111.000	f. 1.134	126
		totaal	1.130

Uit deze groepering blijkt duidelijker dan uit de inleidende alinea op blz. 18, in welke mate de hogere bijdragen vereist zijn niet slechts ten behoeve van de hogere uitkeringen aan gehuwden, doch ook voor de groep weduwen en gescheiden vrouwen, waarvan het merendeel zelf geen of relatief weinig premie heeft betaald.

Ernstiger is een fout in de methode. Ik zie niet in, waarom in de eerste plaats is uitgegaan van de veronderstelling, dat alle 65-jarigen, dus ook gehuwde vrouwen, de huidige uitkering van alleenstaanden zullen ontvangen. De raad elimineert hier ten aanzien van de uitkeringen plotseling ieder element van draagkracht, dat immers, naar hij op blz. 5 stelt, „zeer bewust” in A.O.W. en A.W.W. is geïntroduceerd. Het zou, naar het mij voorkomt, consequent zijn geweest, indien men, uitgaande van de eigen stelling, dat de verzekering beoogt een bodemvoorziening te geven, dus naar behoefte, als hypothese had genomen, dat iedere man en iedere vrouw een gelijke premie moeten betalen, doch dat de uitkeringen voor gehuwden enerzijds, voor alleenstaanden anderzijds, gelijk zouden zijn aan de uitkeringen aan bejaarden volgens de telling van ultimo 1960, dus f. 1.130 mln., in plaats van het berekende bedrag van f. 1.187 mln., dat aan de echtparen een onevenredig voordeel zou geven.

De samenvoeging van nimmer gehuwde vrouwen met weduwen en gescheiden vrouwen tot één groep „ongehuwde vrouwen” resulteert in een foutieve berekening van de premies, die de premieplichtigen onder het huidige stelsel gemiddeld moeten opbrengen. Daar de raad een gemiddelde aanvangsleeftijd van premiebetaling van 20 jaar het meest reëel acht, beperk ik mij hier tot de middelste kolom, waarin de cijfers worden gegeven voor de leeftijdsgroep 20 t/m 64-jarigen. De raad telt hier een aantal premieplichtigen (mannen + ongehuwde vrouwen) van 3.786.000. Trekt men hier de weduwen en gescheiden vrouwen af, dan resteert een aantal van 3.608.000. De voor uitkeringen benodigde premie wordt hierdoor verhoogd van f. 298 tot f. 313.

Laat ik nu uit de overige veronderstellingen van de raad de mijns inziens overbodige complicatie van gelijke uitkeringen per persoon weg, dan wordt de voor uitkeringen benodigde premie verlaagd van f. 194 tot f. 185. Dit is 59 pCt. van de premie die onder het huidige stelsel wordt betaald: het aandeel van de ongehuwden wordt daardoor verhoogd van 35 pCt. tot 41 pCt. Zou men, evenals de raad doet, het draagkrachtelement uit de uitkeringen verwijderen, dan zou het aandeel van de ongehuwden 38 pCt. worden. De verschillen zijn misschien niet indrukwekkend. De stelling, dat 35 pCt. een maximum zou zijn, verliest echter haar grond.

Tot nog ernstiger verwarring geeft het samentrekken van nooit gehuwden en overige alleenstaanden aanleiding bij de poging tot kwantificering van het aandeel van de ongehuwden in de A.W.W. Mijns inziens is deze geheel onbruikbaar, daar onder de „ongehuwde vrouwen” die premie betalen plotseling 158.000 weduwen en gescheiden vrouwen

ROTTERDAMSCH E BANK

VOORLICHTING OP HET
GEBIED VAN DE INTER-
NATIONALE HANDEL EN
HET INTERNATIONALE
BETALINGSVERKEER

MEER DAN 340 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

(I. M.)

paraïsseren, waarvan de meesten wellicht in eerste instantie weduwen- en wezenuitkeringen ontvangen tot onbekende bedragen.

Ook doet de classificatie van weduwen en gescheiden vrouwen van 40 t/m 65 jaar, van weduwnaars en gescheiden mannen van 45 t/m 65 jaar, onder „duurzaam ongetrouwd” ietwat merkwaardig aan. Verschillende dezer „duurzaam ongetrouwd” zijn wellicht meermalen gehuwd geweest, en komen vermoedelijk ook eerder opnieuw tot een huwelijk dan de oudere „nimmer getrouwd”.

Dit is overigens de enige maal, dat ik de S.-E.R. betrap op een te gunstige voorstelling voor de ongetrouwd. In de bevolkingscijfers per 31 december 1960, de gebruikte peildatum, tel ik in de genoemde leeftijdsgroepen slechts 261.000 ongetrouwd (177.000 vrouwen en 84.000 mannen); de S.-E.R. telt er 462.000 (335.000 vrouwen en 127.000 mannen).

De hier geciteerde cijfers dienden mede om een benadering te geven van de mate waarin de groep duurzaam ongetrouwd in haar totaliteit bijdraagt in de totale premieopbrengst. Ondanks het feit, dat men de groep duurzaam ongetrouwd met 77 pCt. vermeerderde, is er geen sprake van, dat men een geflatteerd beeld heeft gegeven van de bijdragen van de ongetrouwd. De raad rekent nl. alle premies door duurzaam ongetrouwd vóór hun 40ste, resp. 45ste jaar betaald, toe aan de getrouwd. Dit wordt, op blz. 8 van het advies, als volgt toegelicht:

(I. M.)

Kabels met papier- en met plasticisolatie voor hoogspanning, laagspanning en telecommunicatie. Kabelgarnituren, koperdraad en koperkabel, staaldraad en bandstaal

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEKEN • DELFT

„De raad begrijpt dat de blijvend ongehuwden geneigd zullen zijn bij de bepaling van de omvang van de discrepantie tussen lasten en aanspraken, alle door hen betaalde premies in de vergelijking te betrekken. Een dergelijke berekeningswijze, hoezeer ook psychologisch begrijpelijk, zou naar het oordeel van de raad niet stroken met het verzekeringskarakter van de onderhavige regelingen, zelfs niet indien daarin naar een zo nauwkeurig mogelijke afstemming van de premies op de te verwachten aanspraken zou worden gestreefd. Zolang er nog een redelijke kans is dat een huwelijk zal worden gesloten en dat dus de kans op de aanspraken van een gehuwde ontstaat, dienen naar het oordeel van de raad de premies aan de gehuwden te worden toegerekend”.

Een van mijn tantes bleef een aantal jaren 39 jaar. Voor haar had het weinig zin: reeds bij de zilveren bruiloft viel zij door de mand. Ik zie nu, na lezing van de beschouwingen van de S.-E.R., dat het, althans voor ongehuwde vrouwen, nuttig zou zijn het voorbeeld van mijn tante te volgen. De kansen van een 40-jarige om nog te trouwen zijn praktisch nihil, minder dan 5 pCt. De ongehuwde man bereikt deze fatale leeftijd 5 jaar later, als hij 45 wordt. Doch indien ik deze cijfers al zou accepteren, dan nog vervult de stelling, dat *alle* vrouwen onder de 40, en *alle* mannen onder de 45 „waarschijnlijk nog in het huwelijk zullen treden” (blz. 21) mij met een lichte twijfel. Hoe nu, was de huwelijkskans, van 16 t/m 39 jaar, voor *iedere* vrouw onverkort 100 pCt., om in één ongelukzalige nacht tot het nulpunt te dalen?

Van de totaliteit van de ongehuwden van 20 t/m 64 jaar (1.300.000) kan men stellen, dat het merendeel waarschijnlijk nog wel zal trouwen, en dat dus de premies, voor het percentage waarvoor een redelijke huwelijkskans bestaat, aan de gehuwden moeten worden toegerekend. Splitst men echter een groep „duurzaam ongehuwden” af, dan betaalt deze groep, wanneer men, zoals de S.-E.R. aanneemt, de gemiddelde aanvangsleeftijd van de premiebetaling op 20 jaar stelt, 45 jaar een premie, waartegenover geen recht op uitkering staat uit hoofde van de A.W.W., en een premie waarvan een percentage van 35 à 40 pCt. dient voor de hogere lasten voor de gehuwden, uit hoofde van de A.O.W. Het totaal van de ongehuwden (mannen en vrouwen) van 35 t/m 64 jaar bedraagt 9,6 pCt. van de totale corresponderende bevolking.

Had men, om de moeilijkheid te omzeilen, dat er voortdurend overgangen plaatsvinden van de groep van de ongehuwden naar de gehuwden (doch *niet* omgekeerd, dit lijkt mij irrelevant), niet kunnen volstaan, althans wat de A.W.W. betreft, met vergelijking van *corresponderende* leeftijdsgroepen van gehuwden en ongehuwden, bijv. van 35 t/m 64 jaar, of desnoods binnen de door de S.-E.R. zelf gestelde grenzen, van 40 resp. 45 t/m 64 (volgens de laatstgenoemde methode vindt men een ongehuwden-aandeel in de totale premies van 23 pCt.)?

De kwantificering van de S.-E.R., die het collectieve aandeel van de ongehuwden in de A.W.W. berekent op 15 pCt. van de totale premies, en het individuele aandeel van de duurzaam ongehuwden op 40 à 50 pCt. van de gemiddelde premies van het echtpaar, geeft naar mijn mening geen grondslag voor verdere discussie over de al of niet

aanvaardbaarheid van de solidariteitselementen in de sociale verzekering voor de ongehuwden.

De S.-E.R. geeft nog een derde kwantificering, verwerkt in een tabel op blz. 10. Hierbij wordt uitgegaan van de hypothese, dat de discrepantie tussen lasten en aanspraken van gehuwden en ongehuwden zou zijn opgeheven als de premies van de ongehuwden in A.O.W., A.W.W. en ziekenfondsverzekering tot twee derden zouden worden gereduceerd. De kinderbijslagverzekering is hier buiten beschouwing gelaten, want, zoals de raad op blz. 7 verklaart: „Deze inkomensoverdrachten kunnen uiteraard slechts worden verwezenlijkt indien van een deel van de verzekerden premie wordt geheven zonder dat adequate uitkeringen — of zelfs de kans daarop — aanwezig zijn”.

Ik heb alle begrip voor het feit, dat men de kinderbijslag ongewijzigd wil laten. Men kan stellen, dat ieder mens, gehuwd of ongehuwd, een bejaarde hoopt te worden. Het is in het belang van ieder mens, en met name van alle bejaarden, dat er een jongere generatie is, die hen zo lang mogelijk in leven en bij voorkeur in welstand kan houden. Maar toch vraag ik mij af, waarom de S.-E.R., in deze zo karig berekende „kwantificering” van „de mate, waarin de huidige premiestelsels . . . een solidariteitselement bevatten dat in het bijzonder op de ongehuwden betrekking heeft” (blz. 10) het niet aangedurfd heeft de kinderbijslagpremie mede in aanmerking te nemen. Per slot van rekening participeert de tijdelijk of duurzaam ongehuwde ook in deze premie nog steeds voor 100 pCt. meer dan het echtpaar zonder kinderen.

De tabel op blz. 10 beoogt aan te geven met welk percentage het beschikbare inkomen van de ongehuwde zou toenemen indien „de discrepanties ten opzichte van de gehuwden geheel of grotendeels weggenomen zouden zijn”. Men berekent een percentage van 3,6 à 3,7 voor de inkomens tot f. 8.000, een geleidelijk aflopend percentage voor de hogere inkomensgroepen.

Het spijt mij te moeten zeggen, dat ik deze exercitie enigszins zinloos vind, gegeven de beperkingen die de raad zich aan alle kanten heeft opgelegd. Slechts treft het mij, dat de ongehuwde, na alle reducties, nog altijd minder overhoudt dan de gehuwde zonder kinderen, wiens materiële bevredigingsgraad hij, aan de hand van de gecorrigeerde benadering van het Planbureau, nimmer kan bereiken.

Ik wil de raad niet euvel duiden, dat hij, bewust strevende naar een objectieve uiteenzetting van „de problematiek” van de ongehuwden (blz. 4), onbewust, maar met onfeilbare intuïtie, zijn uitgangspunten zo heeft gekozen, dat er geen enkele opening bleef voor een positieverbetering voor ongehuwden.

Desondanks, hoewel er volgens de raad geen aanleiding toe was — het aandeel van de ongehuwden bedraagt immers ten hoogste 3,7 pCt. gemiste stijging van netto inkomen; er is „ruimte” in het budget van de ongehuwde; en de uitvoering van de wetten moet zo eenvoudig mogelijk worden gehouden — wekken de „gevoelens van achterstelling”, die de raad bij de ongehuwden constateert (blz. 4) blijkbaar gevoelens van twijfel bij de raad zelf. Hoewel er zijns inziens geen onaanvaardbare discrepantie bestaat, heeft hij toch nog de gevolgen nagegaan van eventuele

(I. M.)

 N.V. SLAVENBURG'S BANK

wijzigingen ten bate van ongehuwden, hetzij door premie-differentiatie, hetzij door verhoging van aanspraken van ongehuwden.

Het mag niet baten: de eerste methode, die men wil toepassen op alle nimmer-gehuwden (ca. 34 pCt. van alle premieplichtigen) zou de premie van de gehuwden met ca. 8,5 pCt. doen toenemen. Voor het merendeel van de ongehuwden, die alsnog zullen trouwen, betekent dat een verschuiving van lasten in de tijd, ergo geen verbetering. Zelfs de duurzaam ongehuwden zouden minder voordeel hebben „dan in de tabel is berekend” (zie blz. 13), daar de A.O.W.-premie zou stijgen.

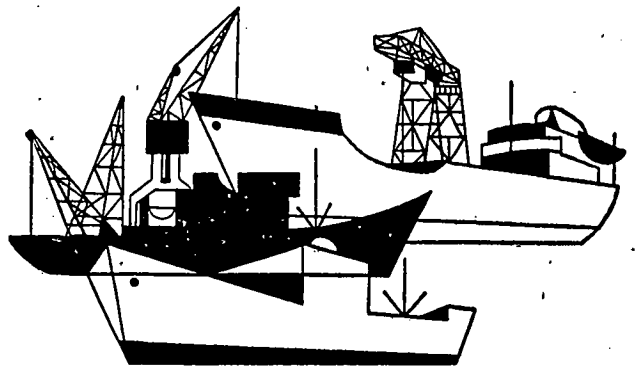
De raad heeft ook „een meer gerichte maatregel” overwogen, die zich zou beperken tot de zijns inziens duurzaam ongehuwden (40 resp. 45 jaar) of 15 pCt. van de premieplichtigen. Een verlaging tot twee derden voor deze groep zou de premie voor de anderen met 4 à 5 pCt. verhogen. Het bezwaar van de raad tegen deze vorm van compensatie is, dat er dan aandrang zal komen van de zijde van de overige alleenstaanden. De raad vreest dan, dat „soortgelijke argumenten als thans ten gunste van de nimmer gehuwd geweest zijnden worden aangevoerd, zullen worden gebezigd om de premiereductie ook tot de overige ongehuwden uit te strekken”. Met andere woorden, men vreest de „pressure group” van de weduwen, weduwnaars en gescheidenen meer dan die van de nimmer gehuwd geweest zijnden.

Ook in de andere methode, verhoging van de aanspraken van de nimmer gehuwden, ziet de raad geen oplossing. Een hogere uitkering, op grond van het motief dat ongehuwden relatief meer premie betalen, past niet in het raam van de A.O.W.

Als andere vorm van verhoging van aanspraken — strikt te beperken tot ongehuwde vrouwen — wordt genoemd verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd. De raad vreest hier achteruitgang van de financiële positie van deze vrouwen, indien zij gelijktijdig zouden worden ontslagen. Bij ontslag zonder pensioen, akkoord. Bij ontslag met pensioen, zoals tegenwoordig bij vele bedrijven op 60-jarige leeftijd wordt gegeven, klopt dit niet. De raad vervalt hier in dezelfde fout als het Planbureau, nl. verwaarlozing van de factor verzorging en de kosten hiervan. Een vrouw (of man) die geen volledige dagtaak buitenshuis heeft, zal met een geringer netto-inkomen kunnen volstaan om dezelfde materiële behoeftebevrediging te kunnen bereiken. Juist onder de huidige omstandigheden, waarin op de werkende ongehuwde zo zware materiële lasten drukken, dat hij of zij in tal van essentiële materiële behoeften niet kan voorzien. De indruk, die de raad heeft, dat de ongehuwde vrouwen geen vervroegde uitkering zouden wensen, lijkt mij dan ook ongefundeerd.

En daarnaast, had men niet, met wat meer fantasie, andere redelijke compensaties kunnen zoeken, die eenvoudig te administreren zouden zijn geweest? Ik denk aan tenminste halvering van ziekenfondspremie voor *alle* alleenstaanden, of de optie, bij een lagere inkomensgrens, om een particuliere verzekering af te sluiten, wat voor ongehuwden wier inkomen de welstandsgrens nadert ongetwijfeld goedkoper zal zijn. Ik denk ook aan premiebetaling krachtens A.W.W. door alle ongehuwden tot 30 jaar, desnoods tot 35 jaar, waarna de ongehuwde premievrij zou zijn tot hij of zij eventueel alsnog trouwt. Aan premievrijdom van A.O.W. op 50 à 55-jarige leeftijd, waarna de uitkering met het normale bedrag op 65-jarige leeftijd kan volgen?

Ik lijk ondankbaar, maar ben het niet. Beter één dode

N.V. CORNS. SWARTTOUW'S STUWADOORS MAATSCHAPPIJ

ROTTERDAM

AMSTERDAM-ANTWERPEN-GENT

MOMBASA-DAR ES SALAAM-TANGA-MTWARA

(I. M.)

mus in de hand, dan tien levende vogels in de lucht. De S.-E.R. heeft de gehele „problematiek” van de ongehuwden: gebrekkige huisvesting, fiscale lasten, sociale lasten, sluitingstijden van winkels, ja zelfs „de eigen levensstijl” (blz. 4) ter discussie op tafel gelegd. Op het alleruiterste puntje van de staart wordt voorzichtig gesuggereerd, dat zal moeten worden onderzocht, of financiële tegemoetkomingen in de fiscale sfeer kunnen worden tot stand gebracht.

Ik zou willen voorstellen: laten wij hiervoor geen nieuw advies van de S.-E.R. afwachten. Op dit advies hebben raad en Planbureau bijkans 2 jaar gewerkt. Ook regering en Staten-Generaal kunnen niet over één nacht ijs gaan. Laten zij ditmaal, aan de hand van de benadering van het Planbureau, gecorrigeerd wat betreft de post „huishoudelijke hulp en verzorging”, de tariefgroep I in loon- en inkomstenbelasting afschaffen (tegelijkertijd een belangrijke administratieve vereenvoudiging). Laten zij vervolgens de methodologie doen ontwerpen voor een geheel nieuw soort budgetonderzoek, voor een bevolkingsgroep, waarvan het bestedingspatroon onbekend is. Om als „verantwoorde feitelijke grondslag” te dienen voor „de discussie betreffende de positie van de ongehuwden in zijn totaliteit” (blz. 15) lijkt het mij nuttig, dat bij een zodanig budgetonderzoek niet slechts nauwkeurig wordt geregistreerd wat de ongehuwde uitgeeft en waaraan, doch tevens, wat hij of zij additioneel besteedt aan tijd, moeite en energie, in vergelijking tot gezinnen van verschillende samenstelling, en tot overige alleenstaanden. En tenslotte zou dit „budgetonderzoek” moeten aantekenen, welke materiële behoeften, onder de huidige omstandigheden, tegen geen enkele prijs kunnen worden bevredigd.

Als de methode is ontworpen kan het onderzoek beginnen. Als de resultaten bekend zijn kan verder worden overlegd of er in het licht van de totale lasten, welke de ongehuwden zijn opgelegd en de daartegenover staande aanspraken aanleiding zou kunnen worden gevonden op enigerlei wijze een compensatie te zoeken.

De dode mus ligt op de snijtafel, laten wij hem ontleden.

Amsterdam.

Mej. Drs. G. A. KOEN.

Tien jaar zeevisserij

Beaujon vermeldt in een van zijn werken ¹⁾, dat in 1163 voor het eerst door Hollanders haring zou zijn gevangen en gegeten. Daarmede werd dus acht eeuwen geleden de basis gelegd voor de aloude Nederlandse haringvisserij. Het was Willem Beukelszoon van Biervliet die in de veertiende eeuw, het haringkaken uitvond, waardoor de snel bederfelijke verse haring tot een stapelprodukt kon worden verwerkt, dat niet weinig heeft bijgedragen tot de opkomst van de Hollandse koopvaardij en internationale handel.

De visserij, in vroeger eeuwen een hoeksteen van Hollands welvaart, is allengs van relatief geringer betekenis geworden. Onder de visserij-landen neemt Nederland echter ook nu nog een eervolle plaats in.

Thans zal de ontwikkeling van de Nederlandse zeevisserij in de jaren vijftig worden geschetst ten einde de huidige positie nader te kunnen bepalen.

Het verloop van de werkgelegenheid en de bijdrage aan het nationaal inkomen.

Ten einde een indruk te krijgen in hoeverre de visserij zich als deel van het Nederlandse bedrijfsleven sinds de bevrijding heeft kunnen handhaven is het relatieve verloop weergegeven van de werkgelegenheid en de bijdrage aan het nationaal inkomen, vergeleken met het gehele bedrijfsleven en met de landbouw.

Voor het gehele Nederlandse bedrijfsleven steeg de werkgelegenheid de laatste tien jaar met ongeveer 13 pCt. In de landbouw daarentegen trad een daling op van 18 pCt. In de visserij is de werkgelegenheid relatief ongeveer gelijk gebleven.

Beschouwt men vervolgens de bijdrage aan het nationaal inkomen dan blijkt dat het totaal nationaal inkomen in de jaren vijftig iets meer dan verdubbeld is. De bijdrage van de landbouw is daarbij aanzienlijk achtergebleven. Ook de visserij bleef achter, doch in geringere mate dan de landbouw.

Tenslotte is in tabel 1 het verloop van de toegevoegde waarde per manjaar vermeld en wel zodanig dat het verloop voor landbouw en visserij is weergegeven op basis 1951 t/m 1953 = 100 van het gehele bedrijfsleven. Daar-

¹⁾ Prof. Mr. A. Beaujon: „Overzicht der geschiedenis van de Nederlandsche zeevisscherijen”, Leiden 1885.

door wordt bereikt, dat een eventueel niveauverschil tot uitdrukking komt.

Uit de vermelde resultaten per manjaar blijkt, dat de landbouw niet veel van het gehele bedrijfsleven afwijkt. De visserij daarentegen volgde op een iets lager niveau. Dit duidt op een ongunstige situatie in deze jaren, die veroorzaakt kan zijn door het verouderde deel van de vloot ter grote zeevisserij. De oude schepen werden in de jaren vijftig slechts traag door nieuwe moderne eenheden vervangen. In 1962 werd een aanzienlijk deel van de oude vaartuigen opgelegd wegens gebrek aan bemanning, waardoor de vangcapaciteit van de vloot daalde. Dit ging bovendien gepaard met geringere vangsten per schip. Het heeft er tenslotte toe geleid dat de grondstoffenvoorziening van de Nederlandse visconserveerindustrie, een belangrijke, doch marginale afnemer van de haringvisserij, in ernstige moeilijkheden kwam.

Tijdige vernieuwing van de vloot is dus noodzakelijk om de werkgelegenheid in de visserij en de bijdrage aan het nationaal inkomen op peil te houden! In het algemeen heeft de visserij als deel van het Nederlandse bedrijfsleven, zich in totaal iets beter kunnen handhaven dan de landbouw. Het achterblijven van het visserij-inkomen per manjaar maakt echter een snellere vernieuwing van de vissersvloot ter grote zeevisserij gewenst.

Investing en financiering.

De visserij zal haar plaats in het Nederlandse bedrijfsleven kunnen handhaven door de moderne ontwikkeling van het bedrijfsleven op de voet te volgen. Dit stelt de reder en visser voor omvangrijke investeringen. Tabel 2 geeft voor de periode 1951 tot en met 1962 een raming van de investeringen in de vissersvloot. Dit betreft voornamelijk de bouw van nieuwe vaartuigen en de plaatsing van nieuwe motoren in bestaande schepen. Onder de vaartuigen is een beperkt aantal in het buitenland gekochte schepen begrepen en enkele tot vissersvaartuig verbouwde schepen der binnenvaart.

In totaal werden in de periode van 1951 tot en met 1962 627 schepen gekocht en 617 motoren in bestaande schepen vernieuwd. De totale investering kan worden geraamd op ongeveer f. 160 mln. Hiervan werd f. 140 mln. gebruikt voor de zeevisserij en f. 20 mln. voor andere takken van visserij.

TABEL 1.

Werkgelegenheid en bijdrage nationaal inkomen

	Werkgelegenheid (1951 t/m 1953 = 100)			Toegevoegde waarde (1951 t/m 1953 = 100)			Verloop toegevoegde waarde per manjaar a)		
	Totaal bedrijven	Land- en bosbouw	Visserij	Nationaal inkomen	Agrarisch inkomen	Visserij-inkomen	Totaal bedrijven	Landbouw	Visserij
1951	100	102	100	95	96	92	95	100	84
1952	99	100	100	99	108	95	100	114	87
1953	101	98	100	107	96	113	106	103	103
1954	103	96	100	120	106	106	117	117	97
1955	105	95	100	137	113	107	129	126	98
1956	107	93	100	148	115	115	138	131	105
1957	108	91	100	162	131	118	150	152	108
1958	107	88	100	165	136	146	152	163	133
1959	109	85	100	177	126	148	159	156	135
1960	111	84	100	194	150	166	175	189	152
1961	113	82	100	205	146	171	178	188	157

a) Op basis 1951 t/m 1953 = 100 van totaal bedrijven.

Bron: C.B.S.

TABEL 2.

Overzicht der investeringen in de visserij

	Totaal investeringen			w.v. Grote zeevisserij				Kleine zeevisserij			
	Aantal		f. 1.000	Aantal		schepen in f. 1.000	motoren in f. 1.000	Aantal		schepen in f. 1.000	motoren in f. 1.000
	schepen	motoren		schepen	motoren			schepen	motoren		
1951	28	18	2.854	2	1	618	41	7	12	1.195	560
1952	37	30	3.894	2	9	721	681	11	5	1.764	250
1953	28	20	3.569	2	5	870	470	12	6	1.578	232
1954	43	44	7.345	5	4	2.476	423	20	16	2.727	708
1955	44	47	10.595	10	5	4.902	660	20	10	3.322	530
1956	43	38	11.595	11	4	5.720	476	18	12	3.710	613
1957	29	67	12.546	10	2	7.528	266	9	12	2.384	936
1958	39	45	11.224	8	2	5.816	526	15	15	3.009	817
1959	81	53	18.221	7	3	5.848	327	34	17	8.389	1.070
1960	98	79	26.660	13	—	12.572	—	37	11	9.218	923
1961	93	117	27.867	9	—	8.631	—	53	6	14.368	437
1962	64	59	23.002	9	2	8.141	69	39	15	10.677	1.148
Totaal 1951 t/m 1962	627	617	159.372	88	37	63.843	3.939	275	137	62.341	8.224

Bron: L.-E.I., afd. Visserij.

Opvallend is het grote aantal kotters, dat voor de kleine zeevisserij werd gebouwd. Iets meer dan de helft van de investering in schepen voor de zeevisserij was bestemd voor het kleinere scheepstype. De vloot voor de kleine zeevisserij kon daardoor de laatste jaren aanzienlijk worden uitgebreid.

De bouw van trawlers voor de grote zeevisserij geschiedde traag, indien men de behoefte aan vernieuwing van de vloot in aanmerking neemt.

Een indruk van de financiering van de investeringen kan worden verkregen uit de statistiek der nieuw ingeschreven scheepshypotheek op vissersvaartuigen, waarvan tabel 3 een overzicht geeft voor de periode 1951 tot en met 1961. Er kan van worden uitgegaan, dat de vermelde opgenomen financiële middelen vrijwel uitsluitend voor investering in de vissersvloot werden gebruikt.

Beschouwt men de statistiek der scheepshypotheek wat nader dan blijkt dat particulieren aan de financiering van vissersvaartuigen weinig deelnemen en zich beperken tot kleine bedragen.

Ook de scheepshypotheekbanken nemen slechts in bescheiden mate deel aan de financiering van de vissersvloot. Uit het gemiddelde krediet per hypotheek is af te leiden dat de scheepshypotheekbanken de grotere schepen helpen financieren.

Van grote betekenis is de financiering door de „andere banken”. Dit betreft in hoofdzaak de Coöperatieve Raiffeisenbank en enkele algemene banken. Zij financieren voornamelijk de bouw van kotters en namen bijna 80 pCt. van de totale kredietverlening voor hun rekening.

Legt men vervolgens verband tussen de investeringen en de nieuw ingeschreven scheepshypotheek dan blijkt dat in de periode 1951 t/m 1961 f. 136 mln. werd geïnvesteerd en f. 116 mln. vreemde middelen werden aangetrokken. Vermoedelijk zijn de investeringen iets hoger geweest als gevolg van de aanschaffing van elektronische apparaten en vistuig, doch het is duidelijk dat de nieuwbouw van vissersvaartuigen met een hoog percentage vreemde middelen werd gefinancierd. Voor de grote objecten, trawlers, is het vrijwel niet mogelijk met minder dan 25 pCt. eigen middelen te volstaan. Voor de kleinere schepen (kotters) is zulks wel mogelijk, temeer omdat in verschillende branches de markt verzadigd raakt en daardoor des te vlotter leverancierskrediet is te verkrijgen.

De visserij is een riskant bedrijf. Bij enige economische tegenwind brengt financiering met een zo hoog percentage vreemde middelen als thans plaatsvindt grote gevaren met zich. Er dient dan ook naar een gezondere financiering der investeringen te worden gestreefd!

Beknopte karakteristiek.

Een algemeen beeld van aanvoer en uitvoer is weergegeven in tabel 4. De waarde van de uitvoer overtrof in de jaren vijftig de waarde van de aanvoer. De Nederlandse visserij is dus een typisch exportbedrijf. Haring en platvis zijn de voornaamste bestanddelen van het exportpakket van de visserij. De waarde van aanvoer en uitvoer van haring bleef in de beschouwde periode ongeveer op hetzelfde niveau. Daarentegen is de waarde van aan- en uitvoer van de overige zeevis (voornamelijk platvis) snel

TABEL 3.

Nieuw ingeschreven scheepshypotheek op vissersvaartuigen

	Totaal		Scheepshypotheekbanken			Andere banken			Particulieren		
	Aantal	f. 1.000	Aantal	f. 1.000	gem. per schip	Aantal	f. 1.000	gem. per schip	Aantal	f. 1.000	gem. per schip
1951	79	3.281	25	1.193	48	32	1.907	67	22	181	8
1952	69	2.181	17	493	29	28	1.367	62	24	321	13
1953	87	3.820	15	914	61	42	2.506	50	30	400	13
1954	97	7.678	19	3.465	150	67	4.146	26	11	67	6
1955	101	6.531	11	1.657	150	64	4.567	67	26	307	10
1956	137	8.899	11	1.747	159	104	6.862	41	22	290	13
1957	117	12.817	11	1.823	172	81	10.654	42	25	340	14
1958	114	10.706	10	1.726	161	75	8.562	79	29	418	14
1959	193	13.942	10	884	68	153	12.538	60	30	520	17
1960	241	24.739	21	4.689	223	187	18.934	101	33	1.116	34
1961	257	21.367	20	1.674	83	205	19.506	93	30	637	20
Totaal 1951 t/m 1961		115.961		20.265			91.099			4.597	

Br n: C.B.S.

gestegen. Van groot belang was daarbij de liberalisatie van de invoer van verschillende landen en de vordering der Euromarkt.

TABEL 4. *Aanvoer en uitvoer*

	1951	1954	1957	1961
	(in mln. gld.)			
1. Totale aanvoer	86,6	94,6	106,3	142,0
2. Aantal schepen:				
grote zeevisserij	249	253	220	209
kleine zeevisserij	372	367	369	560
3. Aanvoer grote zeevisserij	48,9	53,3	51,2	58,9
w.v. haring	34,6	41,1	37,0	39,5
makreel	2,6	3,2	3,0	5,0
rondvis	11,7	9,0	11,2	14,4
4. Aanvoer kleine zeevisserij	14,4	18,5	26,9	46,6
w.v. platvis	11,5	12,8	18,5	35,6
5. Gem. prijs (per kg in cts.):				
verse haring	23	24	30	30
rondvis	55	54	55	80
platvis	68	79	108	153
6. Uitvoer:				
Totaal uitvoer	76,9	107,2	117,0	167,4
w.v. haring	31,9	47,8	41,0	41,6
overige zeevis	12,6	15,5	24,1	52,4

Bron: C.B.S.

In het geheel van de Nederlandse visserij neemt de zeevisserij de belangrijkste plaats in. De grote zeevisserij, uitgeoefend met loggers en trawlers, is in de afgelopen periode achtergebleven bij de algemene stijging van de aanvoer. Het aantal schepen is gedaald door geleidelijke vervanging van oude loggers door nieuwe trawlers met een grotere vangcapaciteit. De vervanging geschiedde in de jaren vijftig in een traag tempo door gebrek aan financieringsmogelijkheden. Verschillende reders hebben dan ook het bedrijf moeten staken. Langs de weg der koude sanering voltrok zich aldus een zekere concentratie in het rederijbedrijf.

Een heel ander beeld toont de kleine zeevisserij met kotters, een kleiner type schip dat voornamelijk door schipper-eigenaren, de middenstanders in de visserij, wordt geëxploiteerd. Het aantal kotters kon, met hoofdzakelijk vreemde middelen gefinancierd, belangrijk worden vergroot. Gunstige visstand en gunstige uitvoermogelijkheden hebben niet weinig bijgedragen tot de snelle opkomst van de kleine zeevisserij.

Is voor de grote zeevisserij haring, een goedkoop massa-produkt, het belangrijkste, voor de kleine zeevisserij is tong, een luxe produkt, het voornaamste bestanddeel van de vangst.

De Nederlandse zeevisserij exploiteert uitsluitend de Noordzee, welke in hoofdzaak haring en platvis oplevert. Voor rondvis (kabeljauw, schelvis) biedt de Noordzee ten gevolge van overbevissing geen rendabele mogelijkheden meer. Het gevolg is dat de zeevisserij eenzijdig op haring en platvis georiënteerd is. Voor de aanvoer van rondvis zou deelneming aan de verre visserij ter exploitatie van ver afgelegene visgronden noodzakelijk zijn ²⁾.

Structuurveranderingen.

In korte tijd hebben zich in de jaren vijftig belangrijke structuurveranderingen in de Nederlandse zeevisserij voltrokken.

²⁾ Zie o.a. Dr. A. Schouten: „De Nederlandsche Groote trawlvisscherij”, 1942.

Tot omstreeks 1950 was er nog een zekere arbeidsverdeling tussen loggers en trawlers. Met loggers werd de drijfnetvisserij, een passieve wijze van vissen, op haring uitgeoefend. Met trawlers werd met het sleepnet, een actieve wijze van vissen, de visserij op rond- en platvis uitgeoefend. Reeds vóór 1940 begon deze scherpe scheiding te verflauwen. Nieuwe technische toepassingen leidden ertoe dat ook met het sleepnet op haring kan worden gevestigd, wat voorheen niet mogelijk was. Het passieve drijfnet werd in de jaren vijftig geleidelijk verdrongen door de actieve trawlvisscherij. Daarmede is thans ook het typische verschil van weleer tussen de verschillende rederijplaatsen vrijwel verdwenen.

Het verschil in prestatie blijkt duidelijk uit de volgende vergelijking tussen een oude drijfnetlogger en een moderne trawler, voor het jaar 1961:

	logger	trawler
Gem. vangst per manjaar	36.000 kg	104.000 kg
Gem. opbrengst per manjaar	f. 18.000	f. 40.000
Gem. toegevoegde waarde per manjaar	f. 5.700	f. 17.300

Daarbij moet voorts nog in aanmerking worden genomen, dat met de logger van januari tot mei in het algemeen niet gevestigd wordt, hetgeen seizoenwerkloosheid tot gevolg heeft. In een tijd van volledige werkgelegenheid maakt dit het vinden van een bemanning voor de loggers er niet eenvoudiger op.

Dat de logger zich ondanks het lagere inkomen lang handhaaft is toe te schrijven aan de typische vorm van beloning in de visserij. In principe vist men op deel, d.w.z. de bemanning ontvangt een bepaald deel van de opbrengst. Daardoor kan er een groot verschil in beloning op een oud en een nieuw schip ontstaan. Voor de oude loggers wordt het steeds moeilijker een bemanning te vinden. De beste vissers vinden een plaats op nieuwe schepen, anderen verlaten de visserij en zoeken een werkkring aan de wal. In 1962 kon voor een vijftigtal loggers geen bemanning worden gevonden. De haringdrijfnetvisserij is dientengevolge thans grotendeels verdrongen door de haringtrawlvisscherij.

Een andere structuurwijziging is het gevolg van de opkomst van de moderne motorkotter. Deze heeft de kleine stoomtrawler van de rederijen te IJmuiden geheel verdrongen. De aanvoer van platvis wordt daardoor thans grotendeels verzorgd door schipper-eigenaren, die daartoe de kleine zeevisserij uitoefenen en, zoals uit tabel 4 blijkt, thans een belangrijke plaats in het geheel der Nederlandse zeevisserij zijn gaan innemen.

Slotbeschouwing.

De Nederlandse zeevisserij maakt ten gevolge van de snelle technische en economische ontwikkeling een niet minder snelle evolutie door. Slechts door een tijdige vernieuwing van de vissersvloot en aanpassing aan de voorwaarden voor een moderne bedrijfsvoering zal het mogelijk zijn de bijdrage van de zeevisserij aan het nationaal inkomen op peil te houden. De financiering van de nieuwbouw blijkt met een te hoog percentage vreemde middelen plaats te vinden, wat bij enige economische tegenslag tot ernstige moeilijkheden aanleiding kan geven.

De structuurveranderingen der laatste jaren en de gevolgen van de grotere economische ruimte in West-Europa zullen hoge eisen aan de bedrijfsleiding stellen.

Scheveningen.

A. G. U. HILDEBRANDT.

De omvang van de consumptieve kredietverlening in Nederland heeft in 1962 omstreeks een half miljard gulden bedragen. Dit komt neer op een toeneming met 14 pCt. vergeleken met 1961. In laatstgenoemd jaar bevond het consumptieve kredietvolume zich echter op een verhoudingsgewijs laag niveau. Beziat men de ontwikkeling van het consumptieve krediet gedurende de afgelopen zes jaren dan blijkt de relatieve betekenis ervan nauwelijks te zijn toegenomen. Wel is het geldkrediet een groter deel van het totale consumptieve krediet gaan uitmaken.

De omvang van de consumptieve kredietverlening in Nederland heeft in 1962 een nieuw hoogtepunt bereikt. Zoals valt op te maken uit door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde gegevens ¹⁾ is — vergeleken met het voorgaande jaar — de kredietomzet in vrijwel alle categorieën toegenomen. De stijging is het grootst geweest in de sector van het geldkrediet. Met name bij de door handelsbanken en financieringsmaatschappijen verstrekte persoonlijke leningen is de toeneming zeer sterk geweest (+ 42 pCt.). Ook de omvang van het afbetalingskrediet is na de inzinking van 1961 weer toegenomen ²⁾. Slechts bij de postorderbedrijven is een (niet onbelangrijke) achteruitgang opgetreden.

In tabel 1 hebben wij een overzicht gegeven van de kwantitatieve betekenis, welke de consumptieve kredietverlening in een aantal onderscheiden categorieën in de afgelopen periode heeft gehad. Het totale beeld, dat hieruit naar voren komt is, dat het consumptieve krediet in Nederland weliswaar geen te verwaarlozen factor is, maar toch nog altijd geen zeer belangrijke rol in de nationale economie speelt. Het kredietbedrag maakt in de beschouwde jaren omstreeks 1,2 pCt. van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen uit. En ook bezien in verhouding tot de totale uitgaven voor duurzame verbruiksgoederen is de omvang van de consumptieve kredietverlening bescheiden. Voor 1962 bijv. beloopt de kredietquote van het duurzame verbruik nog iets minder dan 7 pCt., hetgeen overigens op een lichte stijging t.o.v. 1961 neerkomt (zie tabel 2).

Wanneer wij de consumptieve kredietverlening in Nederland in 1962 op omstreeks een half miljard gulden stellen dient daarbij echter wel een drietal kanttekeningen te worden gemaakt. In de eerste plaats moet er op worden gewezen, dat bepaalde kredietvormen zich aan statistische registratie onttrekken. Zo verleent bijv. een winkelier, die maanden moet wachten op „contante” betaling van door

Het consumptief krediet in 1962

hem uitgeschreven rekeningen evenzeer krediet als een leverancier, die deze maandenlange wachtperiode d.m.v. een afbetalingsovereenkomst heeft „gelegaliseerd”. Eerstgenoemde vorm van kredietverlening verschijnt evenwel niet in de statistieken. Soortgelijke opmerkingen kunnen worden gemaakt met betrekking tot het geldkrediet.

In de tweede plaats zijn daar de praktische problemen betreffende de onderscheiding tussen produktief en consumptief krediet. In principe is de aanwending van het verkregen krediet beslissend t.a.v. de vraag of het krediet i.c. produktief dan wel consumptief is. Nu is het ten onzent gebruikelijk om bijv. hypotheccair krediet en krediet voor de financiering van auto's steeds als produktief te beschouwen ³⁾. Het is echter duidelijk, dat deze en andere arbitraire indelingen tot onderschatting van het consumptieve kredietvolume kunnen leiden.

In de derde plaats dient vermeld te worden, dat de omvang van de verkoop op afbetaling door de detailhandel (excl. postorder- en grootwinkelbedrijven) nog steeds zeer onvolledig bekend is. Hetzelfde kan worden opgemerkt t.a.v. de mate van zelffinanciering van de afbetalingsverkoppen in deze categorie in 1962 ⁴⁾.

Beschouwing van de ontwikkeling binnen het jaar 1962 toont, dat bij het geld- en zegelkrediet de sterkste groei in het tweede en het derde kwartaal is opgetreden (zie tabel 3). Het vierde kwartaal geeft in deze sector een duidelijke afzwakking van het groeitempo te zien: dit ligt beneden het jaargemiddelde. Bij het afbetalingskrediet is daarentegen in het vierde kwartaal de procentuele toeneming t.o.v. de overeenkomstige periode in 1961 voor elk der vier in tabel 3 onderscheiden categorieën groter geweest dan de ge-

³⁾ In overeenstemming hiermede hebben wij deze soorten krediet bij de vaststelling van de omvang der consumptieve kredietverlening niet in beschouwing genomen. Er zij voorts de aandacht op gevestigd, dat wij persoonlijke leningen in hun geheel als consumptief krediet hebben aangemerkt. In zoverre deze leningen bijv. ter financiering van automobielen hebben gediend is dus een uitzondering op de in de tekst genoemde stelregel gemaakt. Ook het volkskrediet — dat in overwegende mate van consumptieve aard is — hebben wij in zijn geheel als consumptief beschouwd.

⁴⁾ Zie ons artikel in „E.-S.B.” van 18 april 1962.

¹⁾ Statistisch Bulletin 1963, no. 22.

²⁾ De restrictieve bepalingen, welke in 1961 van kracht zijn geweest, hebben overigens ook in 1962 gegolden. Zie ook voetnoot 6.

TABEL 1.

*De omvang van de consumptieve kredietverlening
in Nederland*

(bedragen in mln. gld.)

categorie	1960	1961	1962
particuliere geldschietsbanken	12	14	18
betaalzegelkassen	37	37	39
gemeentelijke volkskredietbanken	59	63	72
andere sociale volkskredietinstellingen	9	11	11
persoonlijke leningen (handelsbanken en financieringsmaatschappijen)	29	36	51
sub-totaal	146	161	191
financieringsmaatschappijen: afbetalingskrediet	134	114	132
gezamenlijke detailhandel: afbetalingskrediet	180	175	185
algemeen totaal	460	450	508

T.a.v. de categorie der „andere sociale volkskredietinstellingen” is de omvang van de kredietverlening in 1962 gelijkgesteld aan die in 1961.

TABEL 2.

Enkele macro-economische gegevens

(bedragen in mrd. gld.)

	1960	1961	1962
1. totale consumptieve kredietverlening	0,46	0,45	0,51
2. besparingen bij spaarinstellingen en handelsbanken (incl. vergoede rente)	1,50	1,55	1,61
3. totale uitgaven voor duurzame verbruiks- goederen	6,52	6,93	7,49
4. netto nationaal inkomen tegen marktprijzen	38,54	40,19	42,70
5. (1) in pCt. van (2)	30,7	28,9	31,4
6. (1) in pCt. van (3)	7,1	6,5	6,8
7. (1) in pCt. van (4)	1,2	1,1	1,2

TABEL 3.

*Jaar- en kwartaalindices van omzetten op basis van $\frac{1}{4}$ resp.
 $\frac{1}{4}$ van de omzet in 1960 = 100*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1962	115	123	152	106	169	99	94	95	107
I	94	109	132	76	150	82	99	113	82
II	120	135	154	119	185	110	99	84	112
III	114	125	161	89	172	108	66	87	103
IV	132	124	161	140	168	94	112	96	131

100 × (indexcijfer 1962/indexcijfer overeenkomstige periode 1961)									
1962	108	114	127	105	142	116	85	113	106
I	100	112	131	94	132	103	85	151	96
II	111	118	136	109	154	117	83	91	107
III	109	117	129	110	156	124	74	99	110
IV	111	107	115	105	128	118	93	122	110

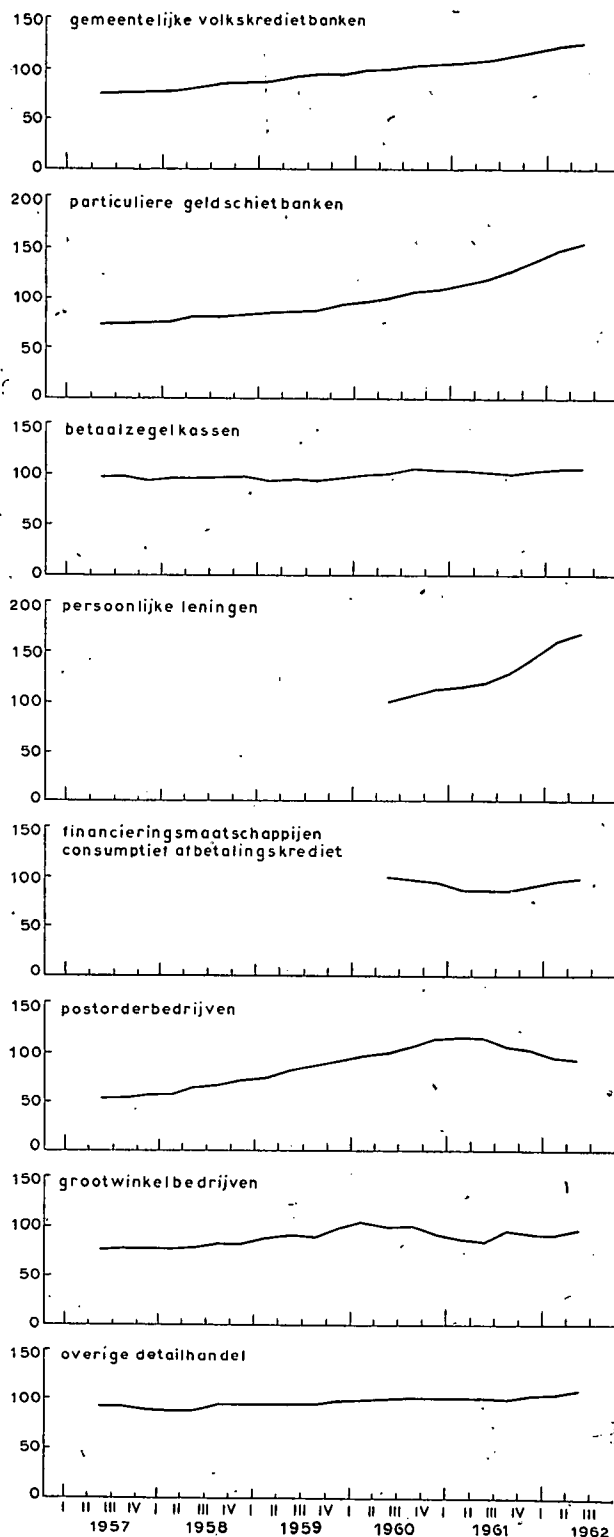
1. verbruik duurzame consumptiegoederen (waarde-index).
2. kredietverlening gemeentelijke volkskredietbanken.
3. id. particuliere geldschietsbanken.
4. id. betaalzegelkassen.
5. id. persoonlijke leningen.
6. consumptief afbetalingskrediet financieringsmaatschappijen.
7. verkoop op afbetaling postorderbedrijven.
8. id. grootwinkelbedrijven.
9. id. overige detailhandel.

De Romeinse cijfers duiden de kwartalen aan.

middelste procentuele groei voor het gehele jaar. (Voor de postorderbedrijven geldt, dat de achteruitgang in het vierde kwartaal kleiner is geweest dan de omzetsdaling in de overige kwartalen). In hoeverre hierbij sprake kan zijn geweest van substitutie van krediettypen is niet zonder meer uit te maken.

Dat de vigerende bepalingen ter beteugeling van de koop op afbetaling de verbreiding van het geldkrediet in belangrijke mate zouden bevorderen lijkt ons, ook uit de gegevens betreffende 1962, niet te concluderen. Andere factoren, bijv. kostenverschillen, voordelen van contante betaling, lijken ons van wezenlijker betekenis bij de verklaring van de in

DE CONSUMPTIEVE KREDIETVERLENING IN NEDERLAND
(bedragen - voortschrijdend 4-kwartaalsgemiddelde)

 $\frac{1}{4}$ omzet
1960=100

1962 voortgezette groei van het geldkrediet. Bij de beoordeling van de ontwikkeling van het geldkrediet dient er overigens de aandacht op te worden gevestigd, dat de groei in niet onbelangrijke mate is toe te schrijven aan een stijging van het gemiddelde bedrag per krediet. Het aantal der verstrekte kredieten stijgt namelijk in veel geringere mate dan de kredietomzet. Zo nam in 1962 de kredietomzet van de gemeentelijke volkskredietbanken wel met

14 pCt. t.o.v. 1961 toe, doch het aantal verstrekte kredieten steeg slechts met ongeveer 1 pCt. ⁵⁾.

Het netto nationaal inkomen is in 1962 met 6 pCt. gestegen; het totale consumptieve kredietbedrag met ongeveer 14 pCt. Bij het verbinden van conclusies aan een vergelijking van deze percentages moeten de volgende drie aspecten in beschouwing worden genomen.

In 1962 waren alle voorwaarden vervuld, welke een krachtige ontwikkeling van het consumptieve krediet plegen te bevorderen. Zoals: de meer dan volledige werkgelegenheid, de voortgezette loonsverhogingen (de totale loonsomindex voor 1962 ligt omstreeks 10 pCt. hoger dan voor 1961), de vrij geringe prijsstijgingen.

Vervolgens dient te worden opgemerkt, dat het jaar 1961 — wat de consumptieve kredietverlening betreft — sterk onder de invloed heeft gestaan van de eind 1960 afgekondigde beperkende maatregelen met betrekking tot de koop op afbetaling ⁶⁾. Het totale consumptieve kredietbedrag in 1961 is dan ook verhoudingsgewijs laag geweest.

Tenslotte is het voor de beoordeling van de discrepantie tussen de groeivoet van het nationaal inkomen en die van het consumptieve krediet in 1962 van belang of ten deze sprake is van een incidenteel verschijnsel dan wel van een indicator van een trendmatig toenemende betekenis van het consumptieve krediet in de Nederlandse economie.

De bijgaande grafiek illustreert voor een achttal categorieën de ontwikkeling van de consumptieve kredietverlening van 1957 tot 1962 ⁷⁾. In dit tijdvak is het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen met 33 pCt. gestegen ⁸⁾. Duidelijk komt de trendmatige groei van het geldkrediet naar voren. In de beschouwde periode is het groeitempo ervan ook hoger geweest dan dat van het nationaal inkomen. Daarentegen duiden de ter beschikking staande gegevens omtrent het afbetalingskrediet op een ontwikkeling, welke ten achter blijft bij de stijging van het nationaal produkt. En de omvang van het betaalzegelkrediet is in de jaren 1957-1962 nagenoeg constant gebleven.

De conclusie, die hieruit getrokken kan worden, is dat het totale bedrag van het consumptieve krediet in de afgelopen zes jaren wel is gestegen (om, zoals reeds opgemerkt is, in 1962 een recordhoogte te bereiken), doch dat de relatieve betekenis van het consumptieve krediet in zijn totaliteit sedert 1957 nauwelijks groter is geworden.

Amsterdam.

Drs. A. PAIS.

⁵⁾ Vooral de persoonlijke leningen zijn echter in 1962 zowel wat het totale bedrag als wat het aantal (+ 35 pCt.) betreft sterk gestegen t.o.v. het voorgaande jaar. Zie t.a.v. deze kredietvorm: H. Peschar: „De ontwikkeling van de persoonlijke leningen” in „Volkskredietwezen” van januari 1963; J. E. Verwayen: „De persoonlijke lening” in „De Zakenwereld” van 9 maart 1963.

⁶⁾ Het lijkt ons niet onjuist te veronderstellen, dat men na het aanvankelijke „shock-effect” geleidelijk aan deze maatregelen is gaan wennen, waardoor zij thans een deel van hun effectiviteit hebben verloren.

⁷⁾ Voor een tweetal categorieën vangt de grafiek in 1960 aan, nl. voor de persoonlijke leningen en voor het consumptieve afbetalingskrediet der financieringsmaatschappijen, waarvan eerst sedert 1960 kwartaalgegevens ter beschikking staan.

⁸⁾ Van 1960 tot 1962 heeft de stijging 11 pCt. bedragen.

Beleg modern - beleg in

INTER
UNIE

N.V. Internationale Beleggings Unie „Interunie”, Postbus 617, Den Haag

(I. M.)

BOEKBESPREKING

Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen.

De Uitgevers-Maatschappij AE. E. Kluwer publiceerde een nieuw deel voor haar uitgave Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen. Dit deel behandelt *De Vereniging*. Het zijn 208 losse bladzijden, die in de schroefband kunnen worden vastgelegd. De prijs is f. 10,25.

Het voorbericht vermeldt dat de literatuur over wat men in de wandeling pleegt te noemen de „gewone” vereniging tot voor kort uitermate schaars was. Men vond er iets over bij de behandeling van het „Zedelijk lichaam” in sommige handboeken over het derde boek B.W. en voorts waren er enige boekjes die beoogden de praktijk te hulp te komen.

De schrijvers hebben reeds veel van wat tot het juridische behoort behandeld in ander verband, in het bijzonder bij de Naamloze Vennootschap en de Coöperatieve Verenigingen.

In dit deel wordt een leidraad gegeven voornamelijk voor de praktijk. Er zijn veel modellen toegevoegd, hetgeen daaraan is toe te schrijven, dat het verenigingsrecht een betrekkelijk smalle wettelijke basis heeft en voornamelijk uit de praktijk moet worden gekeurd.

Het civielrechtelijk gedeelte beslaat 46 bladzijden, het fiscaal gedeelte is behandeld in 115 bladzijden. Van economisch standpunt uit gezien zijn de vennootschapsbelasting en de omzetbelasting voor het verenigingsleven het belangrijkste. Over deze punten is het werk het uitvoerigst. Er is veel casuïstiek die in de onzekere materie de weg kan wijzen.

Als derde afdeling vindt men de statuten van een achttal bekende verenigingen, zoals de K.N.V.B., de A.N.W.B., de H.I.B.I.N., de A.V.R.O., de K.N.A.C., welke initialen wel geen verdere toelichting behoeven.

Een aanwinst voor de juridisch-economische literatuur.

Inmiddels ontvingen wij een nieuwe Band genaamd C. Het is de bedoeling uit Band B daarin over te brengen de Maatschap. Aanvullingen op de tekst werden medegezonden voornamelijk betrekking hebbende op nieuwe arresten en wetenschappelijke publikaties (f. 6,34).

Rotterdam.

F. J. BREVET.

Blijf bij
lees E.-S.B.!

PROFESSOR F. DE VRIES STICHTING

Lezingen Prof. Robert M. Solow

Op uitnodiging van de Professor F. de Vries Stichting zal Prof. Robert M. Solow van het Massachusetts Institute of Technology een aantal lezingen houden over:

„The Rate of Return, Technical Progress, and Economic Growth”.

Deze lezingen zullen plaatsvinden op 29 mei a.s. om 11.30 uur en om 14.30 uur en op 30 mei a.s. om 11.30 uur in het gebouw van de Nederlandsche Economische Hogeschool, Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam. Belangstellenden zullen zeer welkom zijn.

GELD- EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt.

De weekstaat van De Nederlandsche Bank per 29 april bevestigde de mutaties, die reeds waren verwacht. De kwartaaluitkering aan de gemeenten deed het tegoed van de staat met f. 425 mln. dalen. De middelen, die in de markt vloeiden, moesten door de banken in de eerste plaats worden gebruikt tot financiering van de uitbreiding van de bankpapiercirculatie, waarvoor f. 286 mln. nodig was. Verder werd f. 72 mln. afgelost op de bij De Nederlandsche Bank opgenomen voorschotten in rekening-courant. Dank zij een valuta-afdracht door de banken van f. 43 mln. kon het saldo der banken per saldo tot f. 296 mln. stijgen.

Uit de cijfers blijkt, dat ook in de afgelopen week de markt krap bleef. Sedert het ingaan van de nieuwe kasreserveperiode is een achterstand in de verplichte kasreserve ontstaan, die in de komende periode het aanhouden van een saldo boven het minimum noodzakelijk maakt. Bovendien moet nog ca. f. 30 mln. aan De Nederlandsche Bank worden afgelost. Er was derhalve een grote vraag naar callgeld, waardoor de callgeldrente op het relatief hoge peil van 2½ pCt. werd gehandhaafd.

Inmiddels is de bankpapiercirculatie aan het teruglopen. Het is zeer wel mogelijk, dat deze inkrimping een grotere omvang zal gaan aannemen dan overeenkomt met de ultimo-uitzetting, omdat in april i.v.m. Pasen ca. f. 120 mln. in het verkeer was gebleven. De onzekere factor blijft de mutatie in de staatskas.

Het ligt voor de hand, dat de Minister van Financiën in verband met de aangekondigde staatslening de afgifte van 6- en 18-maandspapier heeft gestaakt. Liefhebbers voor 3- en 5-jaarspapier kunnen echter nog terecht.

Kapitaalmarkt.

Voor de tweede maal dit jaar doet de Minister van Financiën een beroep op de kapitaalmarkt, ook nu weer voor f. 300 mln. Zoals men zich zal herinneren werd de eerste lening 1963 in februari uitgeschreven. Deze lening werd verwacht want aan de hand van de Miljoenennota was te berekenen, dat een tekort van f. 180 mln. was te verwachten, waarbij nog de dekking komt van de aflossing op de langlopende schuld en de kapitaalverstrekking aan het buitenland van f. 570 mln. Aangezien op voorinschrijf-

rekening een storting van f. 400 mln. mag worden verwacht, eiste een neutrale financiering aantrekking van kapitaalmarkt middelen op de open markt van f. 350 mln. Men zou dus zeggen dat met de februari-lening de staat de financiering vrijwel rond had en de Minister zijn eventuele opvolger nog nauwelijks een probleem overliet. Dat thans toch een nieuwe lening wordt geplaatst doet de vraag rijzen of hiermede wederom de draineringslening is teruggekeerd. Dit zou alleen dan begrijpelijk zijn wanneer in het eerste kwartaal een belangrijke netto-kapitaalimport zou zijn opgetreden, wat niet waarschijnlijk is. Eerder moet men denken aan niet verwachte uitgaven, die inderdaad bekend zijn geworden ter grootte, aldus het verslag van De Nederlandsche Bank, van f. 200 mln. à f. 250 mln. De Minister van Financiën heeft zich het in dit verslag uitgesproken verwijt, nl. dat de staat in 1962, ondanks de getoonde goede wil, niet neutraal heeft gefinancierd, klaarblijkelijk aangetrokken en scheidt met de nieuwe lening een stevige basis voor de gewenste financiering van het kastekort in 1963.

De leningscondities, 4¼ pCt. en 99¾ pCt., liggen scherp. Het is echter wel zeker, dat de markt in staat is de lening op te nemen. De traditionele spaarbanken zagen immers in het eerste kwartaal 1963 het spaarverschil tot f. 488 mln. stijgen. In het overeenkomstige tijdvak van 1962 werd f. 353 mln. per saldo gestort. Verder bestaat bij de handelsbanken een groeiende neiging de bij deze instellingen gedeponeerde spaargelden meer naar de effectenmarkt te leiden.

De houding der spaarbanken t.o.v. de spaarders wordt steeds soepeler. De Spaarbank van de Stad Amsterdam heeft het rentegevend maximum van f. 15.000 afgeschaft, terwijl de terugbetalingsmogelijkheid is vergroot.

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	28 dec. 1962	H. & L. 1963	26 april 1963	3 mei 1963
Algemeen	345	383 — 346	378	381
Intern. concerns	464	529 — 463	523	529
Industrie	319	347 — 321	342	345
Scheepvaart	134	153 — 135	142	147
Banken	257	261 — 232	238	238
Handel enz.	150	155 — 149	152	154

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.

Kon. Petroleum	f. 157	f. 177,30	f. 174,20
Philips G.B.	f. 139	f. 156,70	f. 159,70
Unilever	f. 138,40	f. 161,90	f. 163
A.K.U.	401½	460	460½
Hoogovens, n.r.c.	558	561½	567½
Kon. Zout-Ketjen, n.r.c.	723	826	854
Zwanenberg-Organon	909¾	930	960
Van Gelder Zn	244	262½	253
Amsterdamsche Bank	390	372	370
Robeco	f. 208	f. 220	f. 221

New York.

Dow Jones Industrials	652	717	718
-----------------------------	-----	-----	-----

Restestand.

Langl. staatsobl. a)	4,24	4,19	4,19
Aand.: internationalen a)	3,20	3,13	
lokale a)	3,86	3,64	
Disconto driemaands schatkist- papier	2	2	17/8-2

a) Bron: Veertiendaags Beursoverzicht Amsterdamsche Bank.

C. D. JONGMAN.

*U reageert op annonces in „E.S.B.”?
Wilt U dat dan steeds kenbaar maken!*

RECENTE PUBLIKATIES

Statistisch Zakboek voor het Noorden des Lands 1962, in opdracht van de Provinciale Besturen van Groningen, Friesland en Drenthe samengesteld door de drie noordelijke Economisch-Technologische Instituten. A.J. Osinga N.V., Bolsward, 127 blz., f. 4, excl. verzendkosten.

Dit wat plechtig getitelde Zakboek is het eerste van een in komende jaren voort te zetten reeks. Het is tevens het eerste regionale zakboek in ons land. Het bevat, in een kleine tachtig tabellen en zes grafieken, gegevens over Groningen, Friesland en Drenthe afzonderlijk, alsmede over het Noorden als geheel. De lezer, die zich een beeld wil vormen van de plaats die het Noorden in diverse opzichten binnen Nederland inneemt, wordt tegemoet gekomen doordat het Noorden — waar zinvol en mogelijk — door middel van een of ander verhoudingsgetal wordt vergeleken met Nederland. Enkele voorbeelden:

Noorden in pCt. van Nederland

Bevolking	11,0
Personeelsbezetting in de industrie	8,2
Aantal studenten	9,8
Rundveestapel	27,2
Aan zuivelfabrieken afgeleverde melk	30,1
Vestigingen in de detailhandel	12,7
Personenauto's	10,1
Telesietoestellen	7,3
Inkomen per inwoner in 1955 (Nederland = 100) ..	83
Vermogen per inwoner in 1956 (Nederland = 100) ..	107,7

Aangezien voor sommige onderwerpen gegevens over een reeks van jaren zijn opgenomen, kan men ook de ontwikkeling van de positie van het Noorden in de tijd volgen. Achter in het boekje is provinciegewijs nog een aantal gegevens per gemeente en economisch-geografisch gebied vermeld. Het is een rijke bron van informatie over onze drie Noordelijke provincies.

Nederlands Verbond van Middenstandsverenigingen
N.V.M.

vraagt:

JONG JURIST

met interesse voor organisatiewerk.

FLINKE KRACHT

op middelbaar niveau met belangstelling voor bedrijfs-economische vraagstukken.

Beide functies bieden een zelfstandige en aantrekkelijke werkkring. Sollicitaties met verlangd salaris Haringkade 163, Den Haag. Persoonlijke kennismaking na oproep.

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van

Prof. P. Hennipman,

Prof. A. M. de Jong,

Prof. F. J. de Jong,

Prof. P. B. Kreukniet,

Prof. H. W. Lambers,

Prof. J. Tinbergen,

Prof. G. M. Verrijn Stuart,

Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f. 30; voor studenten f. 15.

★

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM

DIKKERS - HENGELO (O)

APPENDAGEFABRIEK EN GIETERIJEN

vraagt

jong econoom ter assistentie van de directie

zijn taken zullen o.m. omvatten:

de behandeling van bepaalde handelspolitieke en economische zaken; het onderhouden van de contacten hierover met de werkgéversorganisaties; de verzorging van de documentatie op economisch gebied alsmede de behandeling van incidentele vraagstukken met meer juridisch karakter (contracten, merken, octrooien e.d.).

Voor deze functie komen uitsluitend diegenen in aanmerking die reeds enige jaren in het bedrijfsleven (bij voorkeur in een industriële onderneming) zijn werkzaam geweest.

Leeftijd: ca. 30 jaar.

Personen, die menen aan bovengenoemde eisen te voldoen, worden uitgenodigd hun eigenhandig geschreven brieven onder insluiting van een recente pasfoto te richten aan de directie.

HARMONISATIE
NATIONAAL EN
INTERNATIONAAL

PENSIOEN VOORLICHTING

voor:

Nederlandse ondernemingen in en
buiten Nederland. Buitenlandse
vestigingen in Nederland.

PENSIOEN DOORLICHTING

door:

Firma A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin
Economische Pensioen-Adviseurs en Assurantie Bezorgers.

PENSIOEN BULLETIN

verschijnt 10x per jaar.
Abonnement f. 10.- per jaar.
Voor cliënten gratis.
Proefnummer gratis op aanvraag.

Uitgave van:

Firma A. O. Beuth
van Wickevoort Crommelin

Postgiro 385461
Amsterdam-Z. - Rubensstraat 89
Tel. 020-725410

Economisch doctorandus,
29 jaar, sinds ruim een jaar
werkzaam bij een bureau
voor

MARKTONDERZOEK

overweegt van positie te
veranderen. Bij voorkeur in
Amsterdam.

Brieven onder nr. E.S.B. 19-1,
Postbus 42, Schiedam.

Efficiency

bespoedigt

Uw contacten
met gegadigden

★

Indien

Uw telefoonnummer
in Uw annonce
moet worden
opgenomen,
vermeld dan
tevens het

NETNUMMER

Algemene Kunstzijde Unie n.v. Arnhem

Voor onze Hoofdadministratie in Arnhem
vragen wij een academisch gevormd

BEDRIJFSECONOOM

die belast zal worden met werkzaamheden
betreffende kostprijsvraagstukken, bedrijfs-
vergelijkingen met buitenlandse concern-
maatschappijen, bedrijfseconomische prog-
noses en analyses.

Onze voorkeur gaat uit naar een econoom
die reeds enkele jaren bedrijfservaring heeft.

Leeftijd tot 35 jaar.

Sollicitaties, voorzien van pasfoto en onder ver-
melding van nummer 38 te zenden aan het adres
Velperweg 76 te Arnhem.

De Coöperatieve Condensfabriek „Friesland” is een omvangrijk bedrijf, dat zich na de tweede wereldoorlog sterk heeft ontwikkeld. De fabriek, die de Friesche Vlagprodukten (koffiemelk, babyvoeding, Rivella, e.a.) vervaardigt, kan gerekend worden tot de grootste melkverwerkende bedrijven ter wereld. De afzet vindt niet alleen in het binnenland plaats; ook is er een zeer omvangrijke export naar tal van landen. De personeelsbezetting bedraagt momenteel ongeveer 1700 man.

DE COÖPERATIEVE CONDENSFABRIEK „FRIESLAND” TE LEEUWARDEN

wenst over te gaan tot aanstelling van een

FINANCIËEL-ECONOMISCH DIRECTEUR

die rechtstreeks onder de hoofddirectie zal ressorteren en tot taak zal krijgen:

- de algemene leiding en coördinatie van de administratieve diensten en de administratieve organisatie;
- de behartiging van de financiële en economische aspecten van de beleidsvoorbereiding;
- de coördinatie van de begrotingsvoorbereiding en begrotingsbewaking in het gehele bedrijf.

Voor deze functie komen in aanmerking economen en afgestudeerde accountants, die ervaring hebben opgedaan als controller of in een andere soortgelijke functie. De voorkeur zal worden gegeven aan gegadigden van ongeveer 35 - 40 jaar.

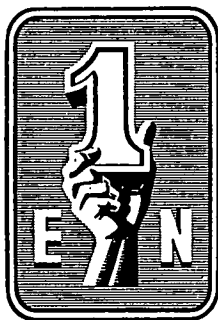
Schriftelijke sollicitaties met volledige inlichtingen omtrent antecedenten en opgedane ervaring, liefst onder bijvoeging van een pasfoto, worden gaarne verwacht onder nummer F./135/7 door Drs. W. F. van Eekelen van de psychologische afdeling van het Raadgevend Efficiency Bureau Bosboom en Hegenèr N.V., Joh. Vermeerstraat 20, Amsterdam-Z.

GROTE VERVOERONDERNEMING VRAAGT VOOR DE AFDELING

economisch onderzoek een academisch gevormd econoom

De afdeling verricht onderzoekingen op vervoerseconomisch- en vervoerspolitiek gebied in de meest ruime zin. Zij adviseert de directie van de onderneming o.m. ten aanzien van ontwikkelingen op langere termijn.

Van de te benoemen functionaris wordt belangstelling voor kwantitatieve vraagstukken verwacht. Brieven worden gaarne ingewacht bij het bureau van dit blad onder no: E.S.B. 19-2.

EERSTE NEDERLANDSCHE

PENSIOENREGELINGEN
RISICO-HERVERZEKERING
VAN PENSIOENFONDSEN

BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN
JOHAN DE WITTLAAN 50 'S-GRAVENHAGE
POSTADRES: POSTBUS 5 TEL. (070) 5143 51

GEMEENTE UTRECHT

Burgemeester en Wethouders van Utrecht stellen de gelegenheid open tot het solliciteren naar de functie van

HOOFDDIRECTEUR

van het Gemeentelijk Energie- en Vervoerbedrijf Utrecht.

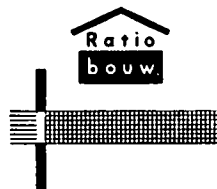
Dit gecombineerde bedrijf — plm. 1000 man personeel — omvat een distributiebedrijf voor gas en elektriciteit en een stedelijk vervoerbedrijf.

De mogelijkheid bestaat, dat de te benoemen functionaris ook wordt opgenomen in de directie van de N.V. Provinciaal en Gemeentelijk Utrechts Stroomleveringsbedrijf en in de directie van het Gasbedrijf Centraal-Nederland.

De aan de functie van hoofddirecteur van het Gemeentelijk Energie- en Vervoerbedrijf verbonden salarisingrenzen bedragen f 27.108,— — 32.076,— per jaar.

Voor de vervulling van deze vacature gaan de gedachten uit naar een ingenieur of econoom, die de bekwaamheid bezit om als coördinator op te treden en over een ruime ervaring beschikt in de leiding van overeenkomstige bedrijven.

Eigenhandig geschreven sollicitatiebrieven vergezeld van een recente pasfoto, moeten binnen veertien dagen na het verschijnen van deze oproep worden gericht aan Burgemeester en Wethouders van Utrecht.

Ratiobouw

Bij de Technisch-Economische afdeling van de Stichting Ratiobouw is plaats voor

RB-54) EEN ECONOOM

die voornamelijk zal worden belast met markt-onderzoek in de bouwwereld.

Gedacht wordt aan iemand, die op dit gebied zowel door studie als door praktijk deskundig is (leeftijd minstens 30 jaar) en die in staat is zelfstandig dit werk te leiden en tot nuttige resultaten te ontwikkelen.

RB-55) ENIGE JONGE ECONOMEN

die zullen worden ingeschakeld bij research- en advieswerk ten behoeve van diverse aspecten van het bouwen, bijv. functionele studies en opstellen van programma's van eisen, vergelijkend onderzoek van moderne constructiemethoden en modern materiaalgebruik, bijdrage bij het ontwikkelen van passende calculatiemethoden.

Voor deze functie komen ook onlangs afgestudeerden in aanmerking, die belangstelling hebben voor een of meer van de betrokken gebieden.

Aan gegadigden, die voor één van deze functies in aanmerking komen, zullen uitvoerige inlichtingen worden verstrekt.

Eigenhandig geschreven sollicitaties (ballpoint geen bezwaar) worden gaarne ingewacht bij

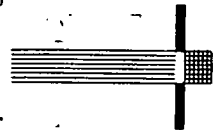
RATIOBOUW,

Afdeling Personeelszaken,

Weena 700, Postbus 299,

Rotterdam,

onder boven aangeduid nummer.

Het

kostbaarste dat een tijdschrift bezit, is de onafhankelijkheid van de redactionele inhoud.

Bij de Vereniging „Centraal Bureau voor de Rijn- en Binnenvaart” kan geplaatst worden een

JURIST of ECONOOM

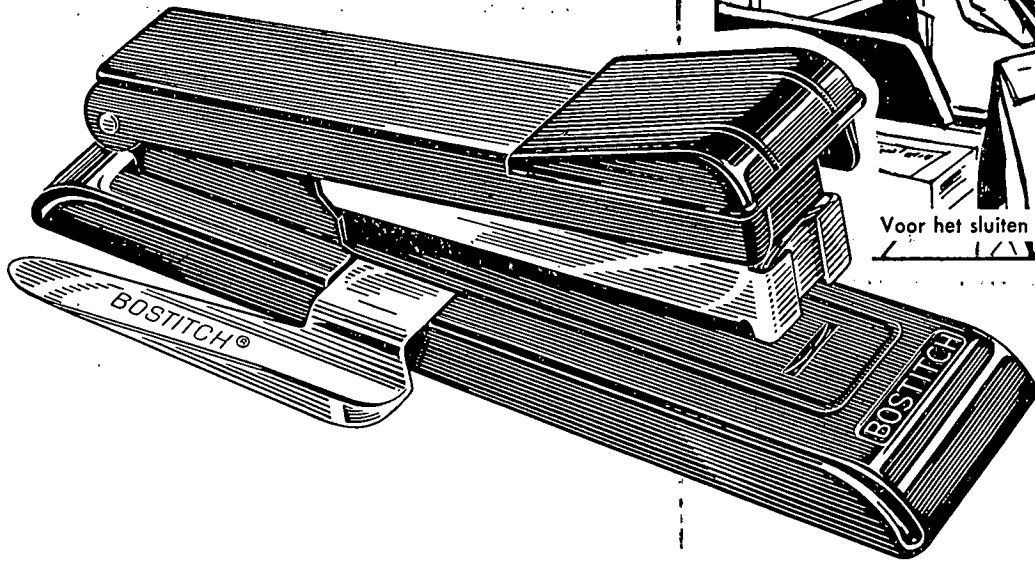
ter algemene assistentie van de Directeur.

Interesse voor zowel sociale als economische vraagstukken en een goede stijl zijn vereisten.

Na een inwerkperiode zal hij ingeschakeld worden bij het onderhouden van de externe contacten der Vereniging.

Zij, die reeds over ervaring in het organisatieleven beschikken, hebben de voorkeur.

Sollicitaties worden binnen tien dagen ingewacht bij het Secretariaat der Vereniging, Koningin Emmaplein 6, Rotterdam.

Voor het hechten van papieren.

Voor het sluiten van zakjes.

HET hechtapparaat voor het moderne kantoor!

De BOSTITCH B8 kantoorhechtmachine, met handige nietjes-wipper

Hechten met de BOSTITCH B8, met handige nietjes-wipper, gaat sneller en is steviger dan het gebruik van de ouderwetse paperclips, die bovendien een stapel papieren in de linkerbovenhoek meer dan twee maal zo dik maken. En — wat bij elkaar hoort, blijft ook bij elkaar!

Het verwijderen van nietjes is heel eenvoudig, want dit sierlijke hechtapparaat is voorzien van een nietjes-wipper. Hiermede kunt U aan elkaar gehechte papieren ook weer heel gemakkelijk los maken en hergroeperen.

Bruikbaar op zo vele manieren, als hecht tang of — als U het voetstuk van de B8 geheel openklapt — als tacker om b.v. papieren op een bord of aan de wand te bevestigen.

Vraagt Uw kantoorboekhandelaar om zo'n handige BOSTITCH B8. Mocht hij ze niet in voorraad hebben vraag ons dan even om adressen van leveranciers in Uw woonplaats.

Voor het verwijderen van nietjes.

Voor-tackelen.

Bostitch, Inc., U.S.A.
Officieel Vertegenwoordiger
DEKKER-VERPAKKING N.V.
W. Fenengastraat 21, Amsterdam
Tel. 59765 (4 lijnen)
*wettig gedeponeerd

*gedeponeerd handelsmerk

Sluit uw verzekering bij de

Algemeene Friesche Levensverzekering-Maatschappij

VEREENIGING VAN LEVENSVZERZEKERING EN LIJFRENT
„De Groot-Noordhollandsche van 1845”

Algemeene Friesche Brandverzekering-Maatschappij N.V.

LEEWARDEN, BURMANIAHUIS

AMSTERDAM, VAN BRIENENHUIS

ROTTERDAM - DEN HAAG - UTRECHT - GRONINGEN - HENGEL - HAARLEM

***Pelikan* 1022 G «interplastic»**
geeft duidelijk leesbare smetvrije
doorslagen, is uitermate
duurzaam en bijzonder
«schoon» te hanteren.
interplastic het carbonpapier met
de rode rugzijde is beslist
onmisbaar in het moderne kantoor.

Günther Wagner Hannover Pelikan-Werke

Alleenvetegenwoordigers voor Nederland

H. van Gemert & Co. N.V. Amsterdam